

מסכת כתובות

פרק עשירי מי שהיה נשוי

דף צ'

שתי נשים של איש אחד הבאות לגבות כתובותיהן

כבר נתבאר, שהנושא אשה ומת, האשה גובה את כתובתה מנכסיו, וכמו כן, מי שהיה נשוי שתי נשים, ומת, שתי הנשים גובות כתובותיהן מנכסיו.

ומבאר במשנתנו, שכשהן באות לגבות כתובותיהן, **זו שנשאה ראשונה, מאחר שהתחייב לה תחילה, היא קודמת לחברתה** בגביית הכתובה, **ואם אין שם אלא כדי גביית כתובה אחת, הראשונה לבדה נוטלת אותה.**

וכן הדין אם קודם שהספיקו הנשים לגבות כתובותיהן מתו, נכנסו יורשיהן תחתיהן, ויורשי הראשונה קודמים ליורשי השניה.

וללשון ראשון בגמרא, דייקו מלשון משנתנו "הראשונה קודמת לשניה", שזהו **דין לכתחילה בלבד**, כלומר, דווקא כשבאו שתי הנשים יחד, מאחר שיש לתת לאחת מהן בלבד, נותנים לראשונה מפני שקדם שיעבוד שלה, **אבל כשהשניה באה תחילה לבדה, ותבעה כתובתה, מאחר שאין מי שיעכב עליה, נותנים לה, ומאחר שתפסה, שוב אין הראשונה מוציאה ממנה.** ואם כן יש ללמוד ממשנתנו, שבעל חוב מאוחר שקדם וגבה, מה שגבה גבה^א.

ודחו זאת ואמרו, שאפשר שכשאמרו, "ראשונה קודמת לשניה", הכוונה לגמרי, אף בדיעבד, וכמו שמצינו לשון זה לענין נחלה, "הבן קודם לבת", והוא אף בדיעבד, שאפילו קדמה הבת ותפסה, הבן מוציא ממנה, וכמו כן במשנתנו, **אפילו קדמה שניה ותפסה, ראשונה מוציאה ממנה.**

וללשון שני בגמרא, דייקו ממשנתנו, מתוך שנקטה הדין בלשון לכתחילה, "ראשונה קודמת לשניה", ולא נתפרש בה מה הדין בדיעבד, "אם קדמה שניה...", משמע שאין חילוק בין לכתחילה לבין דיעבד, **וגם בדיעבד, אם קדמה שניה ותפסה, כשלאחר מכן תבוא ראשונה, תוציא משניה מה שגבתה^ב.** ואם

^א תימה, מה סברא היא זו, דלא יהא בעל חוב אלא כלוקח, דמלוקח גופיה קטריף בעל חוב ראשון. ותיריך רשב"ם, דבעל חוב מאוחר עדיף מלוקח, שלא תנעול דלת בפני לווי, וכן לכתובת אשה משום חינא. [וכי תימא אי מה שגבה גבה איכא נעילת דלת מבעל חוב הראשון, לא היא, הואיל ויכול לקדום, לא ימנע מלהלוות, אבל אי מה שגבה לא גבה, איכא נעילת דלת, שמפסיד בעל חוב מאוחר לגמרי]. [א] אף על גב דבריש פרק שני דערכין אמרינן ... מה שגבה גבה ... אף על גב דלא שייך התם נעילת דלת. (א) ותיריך [רבינו חננאל], דגבי הקדש ודאי מה שגבה גבה, דאין לחוש הואיל והכל הקדש. (ב) עוד תירץ, דהתם במטלטלין, לפיכך מה שגבה גבה, אבל במקרקעי מה שגבה לא גבה ... (ג) ועוד יש לומר, דבערכין מלוה על פה, הלכך מה שגבה גבה, וקסבר מלוה הכתובה בתורה לאו ככתובה בשטר דמיא. [תוס'].
^ב תימה לך, אדרבה אימא איפכא, מדלא קתני קדמה שניה ותפסה מוציאין מידה, מכלל דאי קדמה שניה ותפסה, אין מוציאין מידה. ואומר רבי, דטפי הוי ליה למיתני אין מוציאין, כדי שלא

כן יש ללמוד ממשנתנו, שבעל חוב מאוחר שקדם וגבה, מה שגבה לא גבה. **ודחו זאת ואמרו, שאפשר שבאמת יש חילוק בין לכתחילה ובין דיעבד, ודווקא לכתחילה ראשונה קודמת לשניה, אבל בדיעבד, אם קדמה שניה ותפסה, מה שתפסה תפסה, והסיבה שלא נתפרש במשנתנו דין דיעבד, אף שהיה צורך לפרשו, משום הסיפא לא נתפרש.** שבסיפא, כשהראשונה מתה בחייו, שנינו בה רק בלשון לכתחילה, "שניה ויורשיה קודמים ליורשי ראשונה", [כפי שיתבאר בעזה"י בהמשך], ושם לא היה צורך לשנות דין דיעבד, כי הדבר פשוט, שגם בדיעבד, אם קדמו ותפסו מוציאים מהם, ומאחר שבסיפא לא היה צורך לשנות דין דיעבד, גם ברישא לא נשנה.

כתובת בנין דכרין כשהיו לו שתי נשים ורק אחת מתה בחייו

כבר נתבאר בפרק רביעי, שאחד מהדברים שהאיש מתחייב בכתובתו, הוא כתובת בנין דכרין, שאם תמות האשה בחיי בעלה, וירש את כתובתה, כשימות הוא, רק בניה ירשו ממנו את מה שירש הוא ממנה, ובני נשים אחרות לא ירשו עמהם נכסים אלו.

וכשהיה האיש נשוי שתי נשים, ומתו שתיהן בחייו, ולאחר מכן מת הוא, הכל מודים, שתחילה בני כל אחת נוטלים מה שירש האב מהאמא שלהם, ולאחר מכן חולקים שאר נכסיו בשווה.

ובהמשך הסוגיה יתבאר בעזה"י, מה הדין, כשרק אשה אחת מתה בחיי בעלה, וירשה בעלה, ואשתו שניה היתה קיימת עד מותו, וכשמת נטלה כתובתה, [והוא הדין אם לא הספיקה לגבות עד שמתה בניה גובים כתובתה תחתיה], מאחר שגבתה כל כתובתה, שוב אין לבניה כתובת בנין דכרין מנכסי המת. **האם באופן הזה, מאחר שלבני שניה אין כתובת בנין דכרין, גם בני הראשונה לא יטלו כתובת בנין דכרין הראויה להם, כדי שלא יבואו לידי מריבה, למה אתם נוטלים בירושה יותר מאיתנו, או שגם באופן הזה הראוים לכתובת בנין דכרין נוטלים אותה.**

תשלום חוב של מותר דינר

כבר נתבאר בפרק רביעי, שלא תקנו חכמים לבנים כתובת בנין דכרין, אלא כשהניח האב די נכסים, לתת לכל בניו מה שירש מהאמא שלהם, ודינר אחד יותר, שיתחלק בין בניו כדין ירושה של תורה.

ובהמשך הסוגיה יתבאר בעזה"י, מה הדין, כשהניח האב דינר יותר משיעור כתובת בנין דכרין, אבל כנגדו היה לאב חוב, ואם כן, לא יטלו הבנים את הדינר, אלא ישלמו אותו לחוב אביהם.

האם דינר יתר זה נחשב כירושה של דינר יותר משיעור הכתובות, כי גם כשירשוהו לשלם חוב אביהם, נחשב הדבר כירושה, ומאחר שיש מותר דינר, יורשים כתובת בנין דכרין. או מאחר שבפועל לא יחלקו את הדינר ביניהם, נחשבים הנכסים כמי שאין בהם מותר דינר, ואין היורשים נוטלים כתובות בנין דכרין.

נטעה לפרש קודמת לגמרי דומיא דסיפא. [תוס'].

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת **אלישבע שולביץ** ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון 29ח
מסכת כתובות צ' – צ"ה

נשא אחת ומתה נשא שניה ומת הוא

מי שהיה נשוי שתי נשים, ומתה האחת בחייו, ולאחר מכן מת הוא, במיתתו, רק לאשתו השניה שהיא קיימת, יש כתובתה, אבל לראשונה אין כתובה, שכבר מתה בחייו, וירש את כתובתה.

וזהו ששינוי במשנתנו, נשא את הראשונה ומתה^א, נשא שניה ומת הוא, שניה וירשיה קודמים לירשי הראשונה, שהשניה שיש לה כתובה, היא כבעלת חוב, ולכן מוציאה כתובתה מהירשים.

והנה מתוך כך שנקטה משנתנו, ששניה וירשיה קודמים לירשי ראשונה, משמע, שגם לאלו וגם לאלו יש תביעה ליטול מהנכסים חלק שאין לזולתם.

ושניה וירשיה תביעתם ברורה, שכן השניה שמת בעלה בחייה, יש לה כתובה, ואם מתה אחרי כן, מירשיה כתובתה לבניה, וזה מה שהם תובעים מהנכסים, מה שאין בו לבני הראשונה.

אבל בני הראשונה, אינם תובעים כתובת אמם, שכן מאחר שמתה בחיי בעלה, אין לה כתובה, ולכאורה הדבר שהם תובעים, שאין בו לבני שניה, הוא מה שהתחייב אביהם לאמם כתובת בנין דכרין.

ואמרו, שאם כן הוא, יש ללמוד ממשנתנו שלושה דינים:

א. אחת בחייו ואחת במותו, יש להם כתובת בנין דכרין, ואין אנו חוששים שדבר זה יגרום למריבה ביניהם.

ב. כתובה נעשית מותר לחברתה, כלומר, משמע במשנתנו, שאפילו לא הניח האב נכסים אלא כשיעור שתי הכתובות, בני שניה גובים כתובתם, ובני ראשונה נוטלים כתובת אימם, אף על פי שאין כאן מותר דינר לקיים בו דין ירושה של תורה, והטעם לכך, כי כל מה ששלמו לשניה את כתובתה מהנכסים, נחשב כקיום דין ירושה של תורה, והרי זה מותר דינר ויותר, ויש לתת לבני הראשונה כתובת בנין דכרין.

ג. כתובת בנין דכרין לא טרפא ממשעבדי. כלומר, כשבני כל אשה נוטלים כתובת אמם, הם נוטלים בתורת ירושה [שכך כותב לה "ירתון"], ולא בתורת חוב [שאינו כותב לה "יסבו"], ומאחר שבני הראשונה נחשבים יורשים, בני שניה מוציאים מהם את הכתובה המגיעה לאימם, אבל אם היו בני הראשונה נחשבים כזוכים בדבר בתורת חוב, מאחר שקדם שעבוד כתובת ראשונה לשעבוד של שניה, היו בני הראשונה קודמים.

ודחה זאת רב אשי, ואמר, שאפשר שבאמת (א) כשאחת מתה בחיי הבעל, ושניה אחר מותו, אין לבני הראשונה כתובת בנין דכרין, ומה שנקראו בני הראשונה יורשי ראשונה, לא מפני שבאים בתביעת ירושת נכסיה של כתובת בנין דכרין, אלא מפני שבני שניה הבאים מחמת תביעת כתובת של האם, נקראו יורשי שניה, לפיכך גם בני ראשונה, נקראו יורשי ראשונה, אבל אין תביעתם אלא לקבל חלקם בנכסים כירשי האב. ובאה משנתנו ולמדה, שתחילה יורשי שניה נוטלים כתובת אימם, שהרי כבר נתחייב לה האב במותו, ולאחר מכן, מצטרפים אליהם גם בני ראשונה, וחולקים בכל שאר הנכסים

^א לכאורה לאו דווקא מתה קודם נישואי שניה, והוא הדין כשתחילה נשא שתי נשים, ולאחר מכן מתה אחת מהן.

בשווה, בלא שיטלו בני ראשונה כתובת בנין דכרין.

ומאחר שניתן לבאר משנתנו, שאין כאן תביעת כתובת בנין דכרין, ממילא אין ללמוד ממנה גם את שני הדינים האחרים, (ב) שתשלום חוב יחשב כמותר דינר (ג) ושכתובת בנין דכרין אינה נגבית מנכסים משועבדים, שהרי משנתנו אינה מדברת כלל בגביית כתובת בנין דכרין.

והוסיף רב אשי ואמר, שגם אם האמת כמו שאמרו תחילה, ותביעת בני הראשונה היא ליטול כתובת בנין דכרין, מכל מקום אין ללמוד ממשנתנו שתשלום כתובת השניה יחשב כמותר דינר, כי אפשר שמשנתנו מדברת כשהיה דינר יתר על שתי הכתובות, ולא הוזהרה לפרש זאת, כי דין מותר דינר כבר נתפרש במקום אחר.

מחלוקת בן ננס ורבי עקיבא

כבר נתבאר, שכשהיה האחד נשוי שתי נשים, אחת מתה בחייו, ואחת אחר מותו, מאחר שכשמת היתה השניה קיימת, יש לה לגבות כתובתה מנכסיו, ומשמתה, בניה גובים את הכתובה הראויה לה.

עוד נתבאר, שיש להסתפק, היאך חולקים הבנים את שאר הנכסים, אחר שגבו בני השניה כתובת אמם. האם תחילה נוטלים בני ראשונה כתובת בנין דכרין ואת שאר הנכסים חולקים בשווה, או שלא תקנו כתובת בנין דכרין כשרק אחת הנשים מתה בחייו ושניה אחר מותו, ואת כל הנכסים כולם חולקים בשווה.

ומסקנת הגמרא, שבדבר זה נחלקו בן ננס ורבי עקיבא.

לדעת בן ננס, גם כשהאחת בלבד מתה בחייו, ושניה אחר מותו, אחרי שגבו בני שניה את כתובת אמם, מכח אמם, נוטלים בני הראשונה כתובת בנין דכרין, ומבואר מדבריו, שכן הדין גם אם אחר גביית כתובת השניה לא נשארו נכסים אלא כדי גביית כתובת בנין דכרין של ראשונה, שכתובה של שניה נחשבת כשיור של דינר, שמתקיים בו דין ירושה של תורה, שהרי גביית הכתובה היא פירעון חוב המת, והרי זה כאילו ירשו אותו בניו ושלמו בירושתו את חובו.

ולדעת רבי עקיבא, אם בשעת מיתת הבעל היתה אחת מנשותיו בחיים, שבכך הוא מתחייב לתת לה כתובה, ומאחר שיתן לה עצמה את כתובתה שוב אין לבניה כתובת בנין דכרין, מעתה גם לבני שאר נשיו אין כתובת בנין דכרין [משעה שמת הבעל בחיי השניה, קפצה נחלת בנין דכרין מלפני בני הראשונה], ולפיכך, אפילו היה שם מותר דינר, לאחר שנטלו בני השניה כתובת אמם, את הנשאר חולקים כל הבנים בשווה.

אמנם, בני בית המדרש רצו לומר, שלדברי הכל, גם כשמתה אחת הנשים בחייו, ושניה אחר מותו, יש לבני הראשונה כתובת בנין דכרין, ולא נחלקו בן ננס ורבי עקיבא אלא כשלא הניח מותר דינר יותר משתי הכתובות.

לדעת בן ננס, אף על פי שלא הניח מותר דינר, כתובת השניה מועילה במקום מותר דינר, שהרי מתקיים בה דין ירושה של תורה, שכן גביית הכתובה היא פירעון חוב המת, והרי זה כאילו ירשו אותו בניו ושלמו בירושתו את חובו.

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת **אלישבע שולביץ ע"ה**
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון 29 ח
מסכת כתובות צ' – צ"ה

דין נחלה דאורייתא.

ולדעת רבי שמעון – יש כתובת בנין דכרין, גם כשהניח האב מותר דינר ממטלטלין.

ודחו זאת, כי מבואר במשנה להלן, שלדעת רבי שמעון, לא נאמר דין כתובת בנין דכרין, אלא כשהניח מותר דינר מקרקעות.

שוב אמרו, שאמנם לדברי שניהם, גם כשהאחת מתה בחייו, ושניה אחר מותו, יש לבני הראשונה כתובת בנין דכרין, ובתנאי שיהא שם דינר קרקעות, יותר משתי הכתובות, [שתשלום כתובת שניה, אינו נחשב כמותר דינר]. **ונחלקו, מה הדין כשהיה אותו דינר קרקע משועבד לחוב אביהם.**

לדעת תנא קמא – אין כתובת בנין דכרין אלא כשהניח האב קרקעות כשווי הכתובות ומותר דינר, ולא היו אותן קרקעות משועבדות לשום חוב כך שהיורשים חולקים אותן ביניהם בפועל, אבל אם היו הקרקעות משועבדות לחוב אביהם מאחר שבעל חוב גובה אותן הרי זה כמו שלא הניח האב מותר דינר ואין כאן כתובת בנין דכרין.

ולדעת רבי שמעון – יש כתובת בנין דכרין, גם כשהניח האב מותר דינר מקרקעות משועבדות לחוב כי כשבעל חוב גובה אותן נחשב הדבר שהיורשים נטלו מותר דינר ושילמו בו חוב האב.

ודחו גם זאת, כי אם מדובר באופן שיש מותר דינר, היה לרבי שמעון לומר, "כיון שיש שם מותר דינר יש כתובת בנין דכרין", ולא לומר, "אם יש שם מותר דינר".

שוב אמרו, שאמנם לדברי שניהם, גם כשהאחת מתה בחייו, ושניה אחר מותו, אם יש שם מותר דינר, יש לבני הראשונה כתובת בנין דכרין, ומחלוקתם היא מה הדין כשאין שם מותר דינר. **ותנא קמא הוא המקל ורבי שמעון הוא המחמיר.**

לדעת תנא קמא – אפילו אין שם מותר דינר, בני הראשונה נוטלים כתובת אמם, וכשאמר תנא קמא באים בניה של זו לאחר מיתה, ונוטלים כתובת אמם, כוותנו שבאים בני הראשונה ונוטלים כתובת בנין דכרין.

ולדעת רבי שמעון – רק אם יש שם מותר דינר, בני הראשונה נוטלים כתובת בנין דכרין, ואם אין מותר דינר אינם נוטלים כתובת בנין דכרין.

ודחו גם זאת, כי במשנה להלן מבואר שלדברי הכל אין כתובת בנין דכרין אלא כשיש מותר דינר.

ומסקנת הגמרא, שאמנם אפשר, שלדברי הכל, גם כשהאחת מתה בחייו, ושניה אחר מותו, אם היה שם מותר דינר, יש לבני הראשונה כתובת בנין דכרין, ומחלוקתם היא באחד משני האופנים שנתבאר לעיל (א) **כשהיה אותו דינר מטלטלין** ולא קרקעות. (ב) **או כשהיה מותר דינר קרקע**, אבל היה משועבד לחוב האב.

וקושיות שהקשו לעיל, כי היינו סבורים שרבי שמעון הוא המקל, ולא משמע כן מהמשנה ומלשון הברייתא, אבל עתה כשאנו אומרים **שרבי שמעון הוא המחמיר**, ותנא קמא הוא המקל, אין כאן שום קושיה.

ולדעת רבי עקיבא, כשלא הניח המת מותר דינר חוץ משתי הכתובות, אין לבני הראשונה כתובת בנין דכרין, כי כתובה של שניה אינה מועילה להיחשב כמותר דינר, שיתקיים בו דין ירושה של תורה, וזאת משום שאינם חולקים בו אלא משלמים בו חוב אביהם.

- **ולדברי בני בית המדרש**, דעת רבי עקיבא, שכשם שתשלום כתובה של שניה מנכסי המת אינו נחשב כמותר דינר, גם תשלום שאר חובות מנכסי המת אינם נחשבים כמותר דינר, ורק כשישאר מותר דינר שיחלקו בו בין כולם בפועל, יש כתובת בנין דכרין.

- **ורבה אמר**, שגם לדעת רבי עקיבא, רק כתובה שמשלמים לבני האחת, אינה נחשבת כמותר דינר, כי מאחר שבני שניה נוטלים אותה, אין להחשיבם כיוורשים המשלמים בה חוב אביהם, אבל שאר חובות שהם משלמים מנכסי אביהם, לדברי הכל נחשבים כמותר דינר, כי נחשבים הם כיוורשים את אביהם ומשלמים את חובו.

ורב יוסף דחה את דברי בני בית המדרש, כי רבי עקיבא אמר דבריו בסתם, שמאחר שמת האיש בחיי אחת מנשיו, הפסידו בני שאר הנשים כתובת בנין דכרין, ולא חילק בדבריו, בין יש שם מותר דינר או לא.

מחלוקת תנא קמא ורבי שמעון

נתבאר, שכן ננס ורבי עקיבא נחלקו, אם נאמרה כתובת בנין דכרין, כשאחת הנשים מתה בחייו ואחת אחריו.

ומתחילה רצו לומר, שבמחלוקת זה נחלקו גם רבי שמעון ותנא קמא בברייתא, שכך שנינו בברייתא:

לדברי תנא קמא – נשא את הראשונה ומתה, נשא שניה ומת הוא, באים בניה של זו לאחר מיתה, ונוטלים כתובת אמם. ולכאורה כוותנו, שבאים בני השניה בלבד, וגובים כתובת אמם, שנתחייב לה האב במותו, אבל בני ראשונה אינם גובים כתובת בנין דכרין, אלא כל שאר הנכסים חולקים כולם בשווה. [=קא סבר, אחת בחייו ואחת במותו, אין להם כתובת בנין דכרין].

ולדברי רבי שמעון – אם יש דינר יותר על שתי הכתובות, בני שניה גובים כתובת אמם, ובני ראשונה נוטלים כתובת בנין דכרין, ואם אין דינר יותר משתי הכתובות, בני ראשונה גובים כתובת אמם, וכל השאר חולקים בשווה. שכתובה אינה נעשית מותר לחברתה. [=קא סבר, אחת בחייו ואחת במותו, יש להן כתובת בנין דכרין].

שוב אמרו, שאפשר שלדברי שניהם, גם כשהאחת מתה בחייו, ושניה אחר מותו, יש לבני הראשונה כתובת בנין דכרין, ובתנאי שיהא שם דינר, יותר משתי הכתובות, [שתשלום כתובת שניה, אינו נחשב כמותר דינר]. **ונחלקו, מה הדין כשהיה שם מותר דינר ממטלטלין ולא מקרקעות.**

דף צ"א

לדעת תנא קמא – אין כתובת בנין דכרין אלא כשהניח האב קרקעות כשווי הכתובות ומותר דינר, אבל הניח מותר דינר מטלטלין, אין כתובת בנין דכרין, כי צריך שאחר שיטלו כתובת בנין דכרין, יהיה קרקע בשיעור דינר, לקיים בו

מסקנת הסוגיה

נתבאר, שנחלקו חכמים בדין מי שהיה נשוי שתי נשים, אחת מתה בחייו, וראויים בניה לכתובת בנין דכרין, ושניה היתה קיימת במותו, וגבתה כתובתה, ושוב אין בניה ראויים לכתובת בנין דכרין, האם מאחר שבני השניה אינם זכאים לרשת כתובת בנין דכרין, גם בני ראשונה מפסידים כתובת בנין דכרין הראויה להם, שלא יבואו לידי מריבה אתם נוטלים ואנו לא, או שבני הראשונה יורשים כתובת בנין דכרין. וכמו כן נתבאר, שגם אם יש לבני הראשונה כתובת בנין דכרין, יש להסתפק מה הדין כשלא היתה שם ירושה אלא כדי שיעור שתי הכתובות, האם גביית כתובה של שניה נחשבת כמותר דינר, לתת לבני הראשונה כתובת בנין דכרין.

ופסק מר זוטרא משמו של רב פפא את ההלכה בשני הדינים הללו:

א. אחת בחייו ואחת במותו יש להם כתובת בנין דכרין.

ב. כתובת השניה נחשבת כמותר דינר על כתובת בנין דכרין.

והוצרך רב פפא לפסוק הלכה בשני הדינים הללו, ולא היה די לפסוק הלכה באחד מהם, וממנו לדעת את השני.

שכן אם היה אומר שהלכה היא, שאחת בחייו ואחת במותו יש להם כתובת בנין דכרין, עדיין לא היינו יודעים אם כן הדין גם כשאין מותר דינר חוץ משתי הכתובות, כי כתובת השניה נחשבת כמותר דינר, או שאינה נחשבת כמותר דינר, ורק כשיהיה מותר דינר חוץ משתי הכתובות, יש לבני ראשונה כתובת בנין דכרין.

ואם היה אומר שהלכה היא שכמשלמים כתובה מהנכסים הדבר, נחשב כמותר דינר, עדיין לא היינו יודעים שכשאחת מתה בחייו ואחת אחר מותו יש לבני ראשונה כתובת בנין דכרין, כי היה אפשר לומר, שלעולם אין כתובת בנין דכרין אלא במקום שכל היורשים נוטלים כתובת בנין דכרין, ובכל זאת, יש אופן שגביית הכתובה תחשב להם כמותר דינר, כגון כשנשא שלוש נשים, לשתיים מהן היו בנים, ומתו בחייו, ולשלישית היו רק בנות [או לא היו לא בנים ולא בנות], והיתה קיימת במותו, שבאופן הזה, לכל הבנים ראוייה כתובת בנין דכרין מחמת אמותיהם שמתו, ויש להחשיב את תשלום הכתובה לאשה השלישית, כמותר דינר, לתת לבני הראשונות כתובת בנין דכרין.

מותר דינר המועיל לחלוקת כתובת בנין דכרין

כבר נתבאר, שהאיש מתחייב לאשתו, שאם תמות תחילה, ויירש את כתובתה, בניה לבדם ירשו ממנו את הכתובה. ולפיכך, אם היה נשוי שתי נשים, אחת כתובתה אלף, ואחת כתובתה חמש מאות, תחילה נוטלים בני הראשונה אלף וחולקים ביניהם, ובני השניה נוטלים חמש מאות וחולקים ביניהם, ואחרי כן חולקים את שאר הנכסים בשווה בין כולם. [ועיקר דין זה מבואר בפרק רביעי].

עוד נתבאר, שלא תיקנו חכמים כתובת בנין דכרין, אלא כשאחרי שיטלו אלו ואלו כתובת אמם, עדיין ישאר דינר בירושת האב, לקיים בו דין ירושה של תורה לחלקו בין כולם בשווה. [ועיקר דין זה מבואר במשנתנו].

ובמשנתנו נתבאר מספר פרטים בדין זה:

א. כיצד שְׁמִים [=מעריכים] את הנכסים.

נתבאר, שאם היתה הירושה כשיעור שתי הכתובות בלבד, אינם נוטלים כתובת בנין דכרין, אלא חולקים כל הנכסים בשווה.

ומבואר במשנתנו, שהיתומים [בני הכתובה המרובה] אינם יכולים לומר, נקבל את הראוי לכתובת בנין דכרין שלנו, כשווה דינר יותר ממה שהוא באמת, כדי שישאר מותר דינר, וכך יטלו כתובת אמם, אלא שְׁמִים את הנכסים בבי"ד, כפי מה שהם שווים באמת, ורק כשבאמת יהיה שם מותר דינר, יטלו אלו ואלו כתובת בנין דכרין.

ב. היה שם מותר דינר בראוי.

לדברי הכל אין חולקים כתובת בנין דכרין אלא כשהיה שם מותר דינר בפועל, שכבר היה ברשות האב שמת, וירשו ממנו, אבל היה שם מותר דינר בראוי, כגון שהיה האב ראוי לרשת את אביו, ובכך עתיד הוא להוריש לבניו מותר דינר, אין הדבר מועיל לחלק כתובת בנין דכרין.

ג. היה שם מותר דינר במטלטלין.

לדעת רבי שמעון, אין חולקים כתובת בנין דכרין, אלא כשהיה שם כשיעור שתי הכתובות ומותר דינר מקרקעות, אבל היה שם מותר דינר ממטלטלין בלבד, אין חולקים כתובת בנין דכרין.

ולכאורה, תנא קמא חולק עליו, ואומר, שגם כשהיה שם מותר דינר מטלטלין, חולקים כתובת בנין דכרין.

מרבנים ונתמעטו

אם בשעת מיתת האב היו שם נכסים כדי שיעור שתי הכתובות ומותר דינר, אלו ואלו נוטלים כתובת בנין דכרין, גם אם מיד אחרי כן הוזלו הנכסים, קודם ששמאום בבי"ד, [ולפיכך, יש לבי"ד לשום את הנכסים, כמה היו שווים בשעת מיתתו, ולא כמה הם שווים עכשיו].

מועטים ונתרבו

נסתפקו בסוגייתנו מה הדין, אם בשעת מיתת האב לא היו שם נכסים כדי שיעור שתי הכתובות ומותר דינר, אבל לאחר מכן, קודם ששמאום בבי"ד, הוקרו הנכסים, והיה שם כדי שיעור שתי הכתובות ומותר דינר.

ואמרו, שכן היה מעשה בנכסי בית בר צרצור, שבשעת מיתתו היו מועטים, ולא היה בהם כשיעור שתי הכתובות ומותר דינר, ולאחר מכן הוקרו, והיה בהם כשיעור.

באו היורשים לפני רב עמרם לשאלו אם יש כאן כתובת בנין דכרין או לא.

ואמר רב עמרם ליורשי הכתובה הקטנה, לכו פייסו את יורשי הכתובה הגדולה, כלומר, זכו בני הכתובה הגדולה, כי יש כאן חלוקת כתובת בנין דכרין.

לא השגו בו יורשי הכתובה הקטנה, ואמר להם, אם לא תפייסו את יורשי

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון 29ח
מסכת כתובות צ' – צ"ה

הכתובה הגדולה, אכה אתכם בקוץ שאינו מוציא דם [=בסילוא דלא מבע דמא],
לומר בשמתא ונידוי.

שלח אותם לפני רב נחמן, ואמר להם רב נחמן, כשם שכשהיו הנכסים מרובים
ונתמעטו, זכו בני הכתובה הגדולה לחלוק כשעת המיתה, ויש כתובת בנין
דכרין, כך כשהיו הנכסים מועטים ונתרבו, זכו בני הכתובה הקטנה לחלוק
הכל בשווה, ואין כתובת בנין דכרין, שלעולם שמים את הנכסים כפי שוויים
בשעת מיתת האב.

כן פירשו רש"י ור"ח את דברי רב נחמן^א. ותוס' הביאו פירוש נוסף, שלדעת רב נחמן,
כשם שבמרוכים ונתמעטו זכו יורשי הכתובה הגדולה, שיש חלוקת כתובת בנין דכרין,
כך במועטים ונתרבו, זכו יורשי הכתובה הגדולה, שיש חלוקת כתובת בנין דכרין, שכל
שהיה שם מותר דינר, בין בשעת מיתה, ובין בשעה שבאים לבי"ד, יש כתובת בנין
דיכרין^ב.

מלווה המקבל עליו מה שגבה כשווה יותר

מעשה באחד שהיה חייב אלף זוז, והיו לו שני אפדנא [=ארמונות], ומכר כל
אחד בחמש מאות זוז. בא בעל חובו, וטרף אפדנא אחד מהלוקח, כנגד מחצית
החוב, ובא לטרוף את האפדנא השני. נטל הקונה אלף זוז, ואמר לבעל החוב,
אם מתרצה אתה להסתפק באפדנא הראשון, ותסכים שיחשב לך בגבייתו
כאילו קבלת כל חובך של אלף זוז, ישאר הראשון בידך. ואם אינך מסתפק בו,
ורוצה אתה לגבות אלף זוז ממש, הא לך אלף זוז במעות כנגד כל החוב,
ותחזיר לי גם את האפדנא הראשון שכבר טרפת.

רמי בר חמא היה סבור, שהלוקח אינו יכול לטעון כן כנגד בעל החוב, כמבואר
במשנתנו, שאם אמרו יורשי הכתובה הגדולה, מקבלים אנו את חלקנו כשווה
דינר יותר, כדי שישאר דינר אחר גביית כתובות בנין דכרין, אין שומעים להם,
אלא שמים את הנכסים כפי שוויים האמיתי, וכמו כן, זה שגבה האפדנא
הראשונה, אין גבייתה נחשבת לו אלא כגביית חמש מאות זוז, כפי שווייה
האמיתי, ויגבה עתה את האפדנא השניה על כרחו של לוקח, ואין הלוקח יכול
לעכב עליו. [ומכאן למדו, שלדעת רמי בר חמא, גם כשיש ללוקח מעות, אינו יכול
לסלק בהם את בעל החוב, ועל כרחו יטרוף ממנו].

ורבא אמר, שיש חילוק בין דין זה למשנתנו, במשנתנו, בני הכתובה הגדולה
רוצים לקבל את המגיע להם כשווה יותר, ובכך להפסיד לבני הכתובה הקטנה,
ודבר זה אינם יכולים, אבל בדין זה, כשבעל חוב מתרצה לקבל את האפדנא
הראשונה באלף כפי חובו, אינו מפסיד אלא לעצמו, ואם ירצה יקבל אלף זוז
ממש, ולפיכך כשקיבל אותו באלף נתקבל כל חובו, ואינו יכול לטרוף את
האפדנא השניה על כרחו של לוקח, שהרי הלוקח מסלקו במעות. [ומכאן למדו

^א ואף על גב דבריש מי שמת, גבי נכסים מועטים, דהבנות יזונו והבנים ישאלו על הפתחים,
אמרינן, דבין מועטין ונתרבו בין מרובין ונתמעטו יד הבנים על העליונה, והבנים ירשו והבנות
יזונו, ולא אמרינן מועטים ונתרבו כבר זכו בהן הבנות כדאמר הכא, דזכו בני כתובה הקטנה
לחלוק בשוה, היינו משום דבכל דוכתא אזלינן טפי בתר נחלה דאורייתא. [תוס'].
^ב ... ואף על גב דאזלינן הכא בתר תקנתא דרבנן טפי מהתם, משום דאף על גב דאזלינן בתר
תקנתא דרבנן, הכא לא מיעקר נחלה דאורייתא, אבל התם, אי אזלת בתר תקנתא דרבנן, מיעקר
לגמרי נחלה דאורייתא, ולא ירשו הבנים כלל. [תוס'].

שלדעת רבא, כשיש ללוקח מעות, יכול לסלק בהם את בעל החוב^א.

והנה, מאחר שהקונה קנה את השדות באחריות, כשבעל החוב גובה חובו
מהקונה, בי"ד כותבים לקונה שטר טירפא, לחזור ולגבות מהמוכר, מה שגבה
ממנו בעל חובו. ונחלקו חכמים, כמה כותבים לו בי"ד לקונה בשטר הטירפא,
כשנתרצה בעל החוב לקבל את האפדנא הראשונה השווה חמש מאות, כנגד
כל חובו של אלף זוז.

לדברי רבינא – מאחר שבעל החוב גבה את האפדנא הראשונה כנגד כל חובו
של אלף זוז, שכך קבלה עליו בעל החוב, ובכך נשתלם לו כל חובו של מוכר,
כותבים לקונה שטר טירפא לגבות מהמוכר אלף זוז כשיעור החוב.

ולדברי רב עוריא – מאחר שלמעשה לא גבו מהקונה אלא אפדנא ששווה חמש
מאות זוז, אין כותבים לקונה שטר טירפא לגבות מהמוכר אלא חמש מאות זוז
כשווי האפדנא. ומסקנת הגמרא שכן ההלכה^א.

ומעשה נוסף ארע, בדומה למעשה הקודם, באחד שהיה חייב מאה זוז, והיו לו
שתי שדות קטנות, ומכר כל אחת בחמשים זוז. בא בעל חובו, וטרף מהקונה
אחת, כנגד מחצית החוב, ובא לטרוף את השניה. נטל הקונה מאה זוז, ואמר
לבעל החוב, אם מתרצה אתה להסתפק בראשונה, ותסכים שתחשב לך
בגבייתה כאילו קבלת כל חובך של מאה זוז, תשאר הראשונה בידך. ואם אינך
מסתפק בה, ורוצה אתה לגבות מאה זוז ממש, הא לך מאה זוז במעות כנגד כל
החוב, ותחזיר לי גם את הראשונה שכבר טרפת.

ורב יוסף היה סבור שאין הלוקח יכול לומר כן לבעל החוב, כסברת רמי בר
חמא לעיל.

ואבי אמר לו, שהלוקח יכול לומר כן לבעל החוב, כסברת רבא לעיל.

טרף מהיתומים מקצת חובו ושלמו לו

רשאי לחזור ולטרוף עד השלמת כל החוב

מעשה באחד שהיה חייב מאה זוז, ומת, והשאיר אחריו קרקע השווה חמישים
זוז. בא בעל חובו, וטרף מהיתומים את הקרקע המשוועדת לו, שיהא הדבר
כתשלום מחצית חובו. הלכו היתומים, ונתנו לו חמישים זוז כפי שווי הקרקע.
ושב וטרף את הקרקע, כדי שבכך יושלם תשלום חובו של מאה זוז.

ואמר אביי שהדין עמו, שכן מעיקר הדין, מצווה על היתומים לפרוע חוב
אביהם, משום כבודו, אלא שאין בי"ד כופים על כך, משום שאינה מצווה
מפורשת כסוכה וכלולב, אלא מצוה בעלמא מדרבנן, ומכל מקום מאחר שיש
בכך מצווה, כשהיתומים נתנו לבעל החוב חמישים זוז, קיימו בכך מצוותם,
אבל לא פקע בכך שעבודו בשדה, ומאחר שעדיין נשאר חוב של חמישים זוז,

^א מנא לן, דלמא הא דהוה הכא מצי לסלוקי, משום שלא היה רוצה ליקח האפדנא אלא בה' מאות,
והלוקח רוצה לתת אלפא, ולכן סילקו, אבל היכא דרוצה הבעל חוב ליקח הקרקע באותם דמים
שרוצה הלוקח לסלקו, מצי למימר דמודה רבא דלא מצי לסלק. ויש לומר דמכל מקום, כל שעה
יסלקנו, שישום לו הקרקע כפלים על שווי. [תוס'].

^ב דלא חשבנן כמו שבח. [תוס'].

יש לו לטרופ השדה המשועבדת לו בחובו.

המעות.

ב. כפי הפירוש השני של רש"י.

אביו ייחד לאמו שדה מסויימת לגבות ממנה כתובתה, ומת אביו, וירש את נכסיו, כל זמן שלא עמדה אמו בדין, לתבוע כתובתה, יכול הבן למכור את כל נכסיו, ובכלל זה את השדה המיוחדת לכתובת אמו, וכשתתבענו אמו, יתן לה כתובה מנכסי אביו, או תטרופ את השדה שייחד לה אביו, ששעבודה מוטל עליה.

מכר הבן הזה את השדה הזו על דעת שאם תבוא אמו ותטרופ מהלוקח לא יחזור עליו הלוקח לתבוע מעותיו, ומאחר שמכר בלא אחריו, מכרה בזול בטובת הנאה, ומתה האם, ובא הבן ואמר, נכנסתי תחת אמי, וכשם שאמי היתה גובה ממך את השדה עבור כתובתה, כך אני אגבה ממך השדה עבור כתובתה, ולא תתבע ממני את המעות, כי מכרתי לך את השדה על מנת שאם תטרופ ממך אמי, אין לך אחריות על כך.

והיה רמי בר חמא סבור לומר שהדין עמו, שכן עומד הוא תחת אמו, וכשטרופ השדה במקומה אין לקונה אחריות.

אולם רבא אמר, שדווקא אם תטרופ האם עצמה, לא קיבל עליו אחריות, אבל אם יטרופ הוא עצמו, קיבל עליו אחריות, ולפיכך, אם מתה האם וטרף הוא את השדה הראויה לאמו משלם לקונה את מעותיו.

מכר בלא אחריות וחזר וקנה באחריות וטרפה בעל חובו

ראובן היה חייב ממון, והיתה שדהו משועבדת לכך, ומכרה לשמעון שלא באחריות, שאם יטרפה משמעון, לא יחזור על ראובן לתבוע מעותיו. ולאחר מכן חזר שמעון, ומכר את השדה לראובן באחריות, שאם יטרפה מראובן, ישלם לו שמעון מעותיו. ולאחר מכן בא בעל חובו של ראובן, וטרף את השדה מראובן.

דף צ"ב

אמר רמי בר חמא, הלא אם היה שמעון מוכר השדה לאיש אחר באחריות, והיה בעל חובו של ראובן טרפה מהקונה מחמת שעבודה לו, היה שמעון חייב לשלם לקונה את מעותיו, והוא הדין כששמעון מכר את השדה לראובן עצמו, כשבעל חובו של ראובן טרפה ממנו, יש לשמעון לשלם לו מעותיו.

ורבא אמר, שאין הדבר כן, כי כשקיבל עליו שמעון אחריות על מכירת השדה לראובן, קיבל עליו אחריות אם יטרפה מראובן שלא מחמת ראובן, כגון שיטרפה בעלי חובות של שמעון, אבל כשיטרפה ממנו מחמת ראובן עצמו, לא קיבל עליו אחריות.²

מאבא איירי שבירר המכר. [תוס'].

² לא זכיתי להבין סוגיה זו כלל, הלא לכאורה ענין זה של אחריות הוא, כשטרופים מהקונה מחמת שעבוד שיש על הקרקע, שהוא מבטל את המכירה ולכן יש לשלם לקונה מעותיו, אבל בנידון דידן, כשראובן חזר וקנה קרקע שכבר נשתעבדה לבעל חובו מחמת עצמו, כשבעל חובו גובה ממנו את אותה קרקע, אינו גובה אותה מחמת השעבוד שנשתעבדה לו בעבר, אלא משום שתופס קרקע ביד ראובן בעל חובו, ואפילו לא היתה משועבדת לו מעולם היה תופסה, ובכך שתפסה אין הדבר נחשב

אמנם אם בשעה שנתנו היתומים את חמישים הזוז לבעל החוב, אמרו לו, אלו מעות השדה, הרי הם כאומרים לו, שאין זה תשלום חוב אביהם, אלא תשלום על השדה, והרי הם כקונים ממנו את השדה באותה שעה, ומעתה שלהם היא מחמת עצמם, ולא מחמת ירושת אביהם, ושוב אינה משועבדת לבעל החוב.

מכר כתובת אמו בטובת הנאה ועל דעת שאם תערער לא יפצה אותו

א. כפי הפירוש הראשון של רש"י.

מי שהיתה אמו נשואה לאיש אחר שאינו אביו, יש סיכוי מסוים שיירש ממנה כתובה שתגבה מבעלה, והוא, אם ימות בעלה בחייה, ותגבה כתובתה, ולאחר מכן תמות היא בחיי בנה, ויירשנה בנה. אבל אם תמות היא בחיי בעלה, בעלה יורש אותה ולא בנה, וכמו כן אפילו ימות בעלה בחייה, ותגבה כתובתה, אם ימות הוא בחיי אמו, גם כן לא יירשנה.

וסוגיינתו מדברת במי שמכר לחבירו כתובת אמו בטובת הנאה, כלומר מכר לחבירו זכותו להיכנס תחתיו בספק זה, שאם ימות בעלה בחייה, ותמות היא בחיי בנה, ויהא בנה ראוי לרשת את כתובתה, יטול הקונה את הכתובה, [ומאחר שמכירה זו היא מכירה של דבר מסופק, אין משלמים בעבורה כמחיר הכתובה אלא דבר מועט, והוא הנקרא טובת הנאה], ועוד הוסיף המוכר והתנה, שאם אמו תערער על המכירה הזו, ותאמר, שאינה מסכימה לה, גם כן תבטל המכירה, ומכל מקום גם כשתבטל באופן הזה לא יחזיר לקונה את מעותיו.

ולא ערערה האם על המכירה, ומת בעלה בחייה, וזכתה בכתובתה, ומתה היא בחיי בנה, ואם כן היה הקונה ראוי לזכות בכתובת אמו של מוכר.

ובא המוכר, וערער בעצמו על המכירה, שאמר, אני עומד תחת אמי, וכשם שהיא היתה יכולה לערער, כך אני מערער, ואם כן המכר בטל, ואיני צריך להחזיר המעות, שכך התניתי, שאם תערער האם, המכירה תיבטל, והמעות לא יחזרו.

והיה רמי בר חמא סבור לומר שהדין עמו, שכן עומד הוא תחת אמו, ובידו לערער על המכירה.

אולם רבא אמר, שדווקא אם תיבטל המכירה מחמת עירעור האם, לא קיבל עליו אחריות, אבל אם תיבטל המכירה מחמת עירעורו שלו, קיבל עליו אחריות, ולפיכך, אם ערער על המכירה בעצמו, ובכך ביטלה³, מחזיר את

³ דחזר במכירת הקרקע, דאין אדם מקנה דבר שלא זכה בו, כדתינא, מה שאירש מאבא מכור לך, לא אמר כלום. והא לא דמיא לגוזל שדה ומכרה, וחזר ולקחה מבעלים הראשונים, דקיימא לן בה, מה מכר ראשון לשני, כל זכות שתבא לידו, דהתם, לקחה דוקא, דטרח אבתרה, וזבנה, כי היכי דליקום בהימנותיה עם לוקח, אבל נפלה זו בירושה, אמרינן התם ירושה ממילא הוה, ולא טרח למיקם בהימנותיה, וחזר במכירתו, ומחזיר המעות. [רש"י]. מכאן נראה לרבינו תם, דהא דאמר ביש נוחלין ... מה שאירש מאבא מכור לך לא אמר כלום, הני מילי כשאמר, מה שאירש מאבא סתם, אבל אם אמר שדה זו שאירש, קנה ... ומיהו ללשון אחר שפירש רש"י, אין ראייה מכאן כלום ... ולפי לשון ראשון נמי לאו ראייה, כמו שפירש רש"י. עוד מיייתי ראייה, מדאמר בשילהי מי שמת, בן שמכר בנכסי אביו בחיי אביו ומת בנו מוציא מיד הלוקחות ומייט משום דמכח אבוב דאבא קאטינא והשתא בלאו האי טעמא נמי הא אין המכר קיים כלל אלא התם ודאי בשדה זו שאירש

משועבדת לאחריות המכירה.

גביית קרקעות מהלקוחות

כלל בידינו, שכשראובן לווה ממון מחבירו, ובא בעל חובו לגבות ממנו קרקע בעבור החוב, ויש לו לראובן עידית בינונית וזיבורית, אף על פי שכל קרקעות ראובן משועבדות לחובו, אם יש בידו עידית בינונית וזיבורית, בעל חובו גובה ממנו בינונית [או זיבורית, אם ירצה, ויתרצה לו ראובן], ולא עידית, ואם היו לראובן שתי קרקעות בינונית, ביד ראובן לקבוע איזו בינונית יתן לבעל חובו.

מכר ראובן חלק מהקרקעות שלו לשמעון, אף על פי שגם הקרקעות המכורות משועבדות לחובו, כל זמן שיש ביד ראובן עצמו קרקע בת חורין שאינה מכורה, בעל חובו גובה מהקרקע שביד ראובן עצמו, ולא ממה שמכר, ואפילו מכר בינונית וזיבורית, ושייר לעצמו עידית.

מכר ראובן את כל שדותיו לשמעון, נכנס שמעון תחת ראובן, וכשבא בעל חובו של ראובן לגבות משמעון קרקע המשועבדת לחובו, גובה משמעון בינונית [או זיבורית, אם ירצה, ויתרצה לו שמעון], ולא עידית, ואם היו שתי קרקעות בינונית, ביד שמעון לקבוע איזו בינונית יתן לבעל חובו.

מכר שמעון אחת מהקרקעות הללו ללוי, בזה יש חילוק איזו קרקע מכר ללוי. אם שמעון מכר ללוי קרקע עידית, דין פשוט הוא, שבעל חובו של ראובן אינו גובה אותה מלוי, שהרי בעודה ביד שמעון, היה שמעון יכול לדחותו ממנה, והוא הדין כשהיא ביד לוי, הנכנס בה תחת שמעון, יכול לדחותו ממנה.

וכן הדין אם שמעון מכר ללוי זיבורית, בעל חובו של ראובן אינו גובה אותה מלוי, כי בעודה ביד שמעון, היה שמעון יכול לדחותו ממנה, ולומר לו טול בינונית, והוא הדין כשהיא ביד לוי, הנכנס בה תחת שמעון, יכול לדחותו ממנה.

וכן הדין אם שמעון מכר ללוי בינונית ונשארה בינונית נוספת ביד שמעון, בעל חובו של ראובן אינו גובה אותה מלוי, כי בעודה ביד שמעון, היה שמעון יכול לדחותו ממנה, ולומר לו טול בינונית אחרת, והוא הדין כשהיא ביד לוי, הנכנס בה תחת שמעון, יכול לדחותו ממנה.²

אבל כשמעון מכר ללוי את הבינונית היחידה בזה הגביה תלויה ביד בעל חובו של ראובן, אם ירצה, יגבה הבינונית מלוי,³ שאומר לו, אתה לקחת את שעבודי,

² לשון הגמרא, "מצי אמר ליה הנחתי לך מקום לגבות ממנו", וכתבו התוס', לאו דווקא קאמר האי לישנא, דלא שייך לומר הכי אלא לגבי בעלים, ולא לגבי לוקח ראשון, ועיקר טעמא לא הוי אלא משום מה מכר ראשון לשני כל זכות שתבא לידו, והוא היה יכול לדחותו אצל בינונית אחרת דכוותה, אבל לא שביק בינונית דכוותה, לא מצי לדחותו אצל זיבורית, דראשון נמי לא היה יכול לדחותו אצל זיבורית ... [תוס'].

³ כל זה אמור כשמתחילה קנה שמעון את כל השדות מראובן בשטר אחד, דבשני שטרות אין גובין מלוי, אלא אם כן לקח משמעון אותה שלקח מראובן באחרונה, דמצי אמר ליה, הניח לך שמעון מקום לגבות הימנו כשלקח את זו, ואין זו בשעבודך, דאין נפרעין מנכסים משועבדים, במקום שיש בני חורין. [רש"י]. ולא נהירא לרבי, דמצי שמעון למימר ליה, מאי טעמא אמור רבנן אין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין, ואפילו הן זיבורית, משום תקנה דלוקח ראשון, אלא בהך תקנתא לא ניחא לי ... הלכך מצי לפרש בשני שטרות וביותר. ולי נראה כפירוש הקונטרס ... [תוס'].

אמנם גם לדברי רבא, כן הדין, כשזה שטרף את השדה מראובן, היה בעל חובו של ראובן עצמו, אבל אם קודם שהיתה השדה של ראובן, היתה של יעקב אביו, ואז נשתעבדה לבעל חובו של אביו, וירשה ראובן מאביו משועבדת, ומכרה לשמעון שלא באחריות, וחזר ולקחה ממנו באחריות, **אם** לאחר מכן **בא בעל חובו של יעקב אביו, וטרפה ממנו, שמעון משלם לו מעותיו, שאחריות מחמת אחרים קיבל עליו, וענין זה נחשב כגביה מחמת אחרים, ואין אומרים, ראובן כרעה דאבוה הוא**, וכשבעל חובו של אביו גובה ממנו, הדבר נחשב כגביה מחמת ראובן עצמו.

וכל שכן, כשמתחילה היתה השדה של איש אחר, ונשתעבדה לבעל חובו של אותו האיש, וקנאה ראובן ממנו כשהיא משועבדת, ומכרה לשמעון בלא אחריות, וחזר וקנאה באחריות, כשיבוא בעל חובו של המוכר הראשון, ויטרוף השדה מראובן, שמעון שמכר לו באחריות, ישלם לו מעותיו.

מכר שדה באחריות והתשלום נזקף

בהלוואה ומת ובאו לטרוף השדה מהלוקח

ראובן מכר שדה לשמעון באחריות, [שאם יגבו את הקרקע משמעון, מחמת חובותיו של ראובן, שהקרקע משועבדת להם, ראובן ישלם לשמעון מעות תחת הקרקע]. ושמעון לא היו לו מעות לשלם עבור השדה, וזקף את תשלום השדה כהלוואה שחייב לשלם, וכתב שטר על כך, שחייב לשלם לראובן דמי השדה, ושיעבד נכסיו לחוב זה. ומת ראובן המוכר. ובא בעל חובו של ראובן, ורצה לגבות את השדה משמעון בחובו, **ופייסו שמעון במעות דמי השדה שהיה חייב ליתומים עבור תשלום המכירה שהיתה באחריות**, וכך שייר את השדה לעצמו.

אמר רמי בר חמא, **הדין הוא, שבאים בני ראובן, ואומרים לשמעון, מעות אלו שהיו בידך, של אבינו הם**, שהיו עומדים לתשלום חובך עבור השדה, **ולא היה לך לתת אותם לבעל חובו**, או לעכבם לעצמך, כי כלל בידינו, שמטלטלים שהניח אדם אחר מותו, אינם משתעבדים לבעלי חובו, ומאחר שלא כדין נתת אותם לבעל חוב של אבינו, **תן לנו אחרים תחתיהם**. ונמצא מפסיד, שמשלם דמי השדה פעמיים, פעם אחת לבני המוכר, ופעם אחת לבעל חובו של המוכר.

ואמר רבא שאם **פיקח הוא שמעון, יאמר להם, קחו את השדה עצמה כתשלום החוב עבור השדה**,⁴ וחוזר וגובה מהם את הקרקע מחמת אחריות המכירה, שכן עתה כשגבו ממנו את הקרקע כתשלום חוב אביהם, נתברר שלא ירשו מאביהם מעות אלא קרקע, וקרקעות שהניח אדם אחר מותו משתעבדות לחובו, ובכלל זה קרקעות שבאו ליד היתומים אחר מותו, כתשלום של בעלי חובותיו, כמאמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה, יתומים שגבו קרקע בחובת אביהן, בעל חוב של אביהם חוזר וגובה אותה מהן כאילו נפלה להם ממש בירושה. ומאחר שגבו ממנו את הקרקע, חוזר וגובה את הקרקע שבידם, שהיא

כלל כביטול המכירה משמעון, אלא ראובן קנה משמעון, ובקרקע שקנה והיא אצלו שילם חובו. ואפשר שזוהי סברת רבא, אולם מפירוש רש"י לא משמע כן.

⁴ מכאן יש להוכיח, דאף על גב דאמרין לעיל בפרק הכותב, דדינו דבעל חוב בזווי, היכא דאית ליה זווי, מכל מקום, אם הפסיד הלוה בכך, לא יתן לו זווי, כגון הכא, דמצי מגבי להו קרקע, ואינו עושה שלא כדין. [תוס'].

דף צ"ג

מכר שדה ויצאו עליה עסיקין ורוצה קונה לחזור בו

ראובן מכר שדה לשמעון, ויצאו עליה עסיקין, כלומר עוררים, האומרים, שדה זו לא של ראובן היתה, אלא שלנו, ורוצה שמעון לחזור בו מהמכירה.

אם ראובן מכר את השדה בלא אחריות, כל זמן ששמעון לא החזיק בשדה, יכול הוא לחזור בו¹, אבל אם החזיק בשדה, שוב אינו יכול לחזור בו מהמכירה, כי המוכר אומר לו, כשקנית שלא באחריות, על דעת כן קנית, שיתכן שתפסיד. [=חייטא דקיטרי סברת וקבלת, כלומר שק מלא קשרים נתרצית לקבל].

אבל נחלקו, מה הדין, כשראובן מכר את השדה לשמעון באחריות.

ללשון ראשון בגמרא אמר אביי, שכשראובן מכר את השדה לשמעון באחריות, יכול שמעון לחזור בו מהמכירה, ולא לשלם המעות לראובן, גם אחרי שהחזיק בשדה, שהרי כשיוציאו השדה משמעון, יחזור שמעון ויתבע מעותיו מראובן, ולמה לנו להטריח הדיינים חנם, שתחילה ישלם שמעון לראובן, ולאחר מכן יחזיר ראובן המעות לשמעון, ישארו המעות כבר עתה ביד שמעון².

וללשון שני בגמרא אמר אביי, שגם כשראובן מכר את השדה לשמעון באחריות, אם החזיק שמעון בשדה, שוב אינו יכול הוא לחזור בו מהמכירה, ולא לשלם המעות לראובן, שאומר לו ראובן כל זמן שלא הוכיחו העוררים שהדין עימם, יש לך לשלם לי על השדה שמכרתי לך, שהרי עוררים יש שאין זוכים בדין, ורק כשיוכיחו העוררים הללו שהשדה שלהם, ויטרפו ממך, הבא שטר טירפא, ואשלם לך.

וביאר³, שהחזקה האמורה בענין, שעל ידה לא יוכל המוכר לחזור בו מהמכירה, היא, שידוש [=ידרוך] על מצר השדה [=דייש אמצרי].

שלוש נשים לזו 100 לזו 200 ולזו 300

לדעת משנתנו, ששנאה רבי נתן, מי שהיה נשוי שלוש נשים ומת, כתובתה של

¹ רש"י מפרש שיכול הוא לחזור בו, רק אם לא נתן מעות. ורבינו תם מפרש, שאפילו נתן מעות יכול הוא לחזור בו, וכגון דלא קנו בכספא. [] וקמשמע לן דיכול ומותר לחזור בו, דהואיל ומפסיד, שסבור שיגזלוה ממנו, קא הדר ביה, דאפילו מי שפרע ליכא ... משום דלא תינקו מי שפרע אלא איוקרא וזולא ... ובדין הוא דהוה ליה למיתני מותר, אלא אגב דקתני סיפא אין יכול, תנא נמי רישא יכול. [תוס'].

² דהואיל ובאחריות זבין, אית לן למימר שאין בדעתו לקנות אלא נכסים משופין מכל ערעור, ואף על פי שהיה מחזיר לו לבסוף כשגזלה, כדפרישית גבי שלא באחריות, דלא ניחא ליה דליקו בדינא ודיינא. [תוס'].

³ תימה מאי קא מביעיא ליה, וכי אכתי לא אשמועינן דיני חזקה, הא מתניתין היא, נעל גדר ופרץ כל שהוא, הרי זו חזקה. ויש לומר דהכי בעי, ומאימת הוי חזקה היכא דיהיב כבר זוזי, מאימת מהניא חזקה, מכי דייש אמצרי, אף על גב דגרעא מנעל וגדר, הויא חזקה, הואיל ואיכא כסף ... וריב"ם מפרש, שראובן מכר שדה לשמעון, וקנה ממנו קנין גמור, עד שלא החזיק בה אותה חזקה שתהא גילוי דעת שלא יחזור, יכול לחזור, דכי היכי דתקנו רבנן שיהא אדם יכול לחזור בו כל זמן שעסקין באותו ענין, מפני שלדעת כן הוא קונה ומקנה, שיחזור כל זמן שירצה כל זמן שעסקין באותו ענין, הכי נמי דעתו לחזור בו אם יצאו עליה עסיקין קודם חזקה בגילוי דעתו, משהחזיק בה אינו יכול לחזור בו, ומאימת הויא חזקה פירוש מאימת הויא היא חזקה דאמרין גלי דעתיה שקיבלה בכל ענין, מכי דייש אמצרי לידע מה היא צריכה. [תוס'].

הבינונית שדיני מוטל עליה⁴. ואם ירצה, יגבה העידית⁵ משמעון שאומר לו, אתה לקחת כל השדות, ונכנסת תחת ראובן להשתעבד לחובי, וכל זמן שאמצא משל ראובן אצלך, לא אטריח את לוי, שהניח לי מקום לגבות.

מכר שדה ובאים לטורפה מהלוקח ובא מוכר לדון

ראובן היה חייב ממוון, והיתה שדהו משועבדת לכך, ומכרה לשמעון, ובא בעל חובו של ראובן, להוציא השדה משמעון, ורוצה ראובן לדון עם בעל חובו טענותיו, [כגון אם יש לו עליו שום גלגול דברים לחשוב חוב כנגד חוב, או אישתבע לי דלא פרעתיך⁶], כדי שתישאר השדה ביד שמעון.

אם ראובן מכר את השדה לשמעון באחריות, הכל מודים, שבעל חובו אינו יכול לטעון כנגדו, מאחר שאיני מוציא השדה ממך, איני דן עמך כלום [=לאו בעל דברים דידי את], שכן, מאחר שראובן מכר את השדה לשמעון באחריות, כשבעל חובו של ראובן יוציא את השדה משמעון, יחזור שמעון ויתבע את ראובן, ואם כן ראובן הוא בעל דברים בדין הזה.

אבל נחלקו, מה הדין כשראובן מכר את השדה לשמעון שלא באחריות.

ללשון ראשון בגמרא אמר אביי, שבאופן הזה, מאחר שאין לראובן שום הפסד ממוני מהוצאת השדה משמעון, אינו בעל דברים בדין זה, ואינו יכול לטעון טענותיו כנגד בעל חובו שלא יוציא את השדה משמעון.

וללשון שני בגמרא אמר אביי, שגם באופן הזה, אף שאין לראובן הפסד ממוני מהוצאת השדה משמעון, נחשב הוא בעל דברים בדין זה, כי יש לו הפסד מהוצאת השדה משמעון, שתהא לשמעון תרעומת עליו, על שטרפו ממנו את השדה שמכר לו.

⁴ ואף על גב דאילו לקחה לוי לבינונית זו מראובן, והניח אצלו זיבורית, לא היה יכול בעל חוב דראובן לחזור על לוי, כדתנן, אין נפרעים מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין, ואפילו הן זיבורית, התם הוא דראובן בעל חובו הוא, ואמור רבנן מפני תקון העולם, כל זמן שיש אצל בעל חובו כדי חובו, לא יטרפו לקוחות, אבל כאן, שמעון לאו בעל חובו הוא, ואף עליו מכח טירפא הוא בא. [רש"י].

⁵ בב"ק משמע דווקא זיבורית.

⁶ כן פירש רש"י. ותוס' כתבו, ומקשים, מאי נפקא מינה שיטעון עמו ראובן ולא שמעון, מה ריוח שמעון בכך, הלא כל מה שיטעון ראובן, יטעון שמעון. (א) וכי תימא נפקא מינה, כגון שיש עדים קרובים לשמעון ואינם קרובים לראובן, ורוצים לחייב בעל חוב, הרי לשמעון אינם יכולים להעיד, אבל לראובן יכולים להעיד, לא היא, דכיון דסוף סוף יש ריוח לשמעון שיעמידו בידו הקרקע, פסולין להעיד אפילו לראובן ... (ב) ואין לומר דנפקא מינה כגון שהעדים המקיימין את השטר של בעל חוב קרובים לראובן ואין קרובים לשמעון, ואי היה ראובן בעל דברים יכולים לקיימו, הא נמי לאו מלתא היא מטעם דפרישית, דאפילו משתעי דינא בהדי שמעון, לא מצו מקיימי ליה, כיון דאי טריף ליה מיניה בתר ראובן אזיל ... (ג) וליכא למימר דנפקא מינה לענין שבועה, דראובן יודע אם פרע לו אם לאו, ויכול לומר לו אישתבע לי דלא פרעתיך כדפירש הקונטרס, אבל שמעון אינו יודע, ואינו רוצה לטעון שקר, דהא בלאו הכי צריך שבועה, כדין הבא ליפרע מנכסים משועבדים, דלא יפרע אלא בשבועה. (ד) ומיהו יש לומר דנפקא מינא, דיכול לומר אישתבע לי דלא פרעתיך, כדפירש בקונטרס, וכגון שמחל לו שמעון שבועה הבא ליפרע מנכסים משועבדים. (ה) ורבי היה מדקדק, דאי בעל חוב אינו יכול למצוא עדים לקיים שטרו, ואמרין, דראובן יכול לטעון מזויף הוא, לפי שהוא יודע בבירור אם הוא מזויף, אבל שמעון מספק אינו יכול לטעון מזויף הוא, אז נפקא מינה טובא, וכן הירשים מספק אינו יכולין לטעון מזויף הוא על שטר שהוציאו על אביהן ... ויש להביא ראיה דטענתינן שפיר ליתמי מזויף ... [תוס'].

בקי צור

כלל גדול בלימוד שידע התלמיד אחר ששנה מה שעלה בידו מכל מה ששנה ויסמוך על הכללים שיצאו לו משם (מאירי סוף הוריות)

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם: bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון 29ח
מסכת כתובות צ' – צ"ה

תפיסות, כלומר כשבאו לתפוס נכסיו לכתובתך, לא מצאו בבת אחת מאתים, אלא מתחילה מצאו שבעים וחמישה, וחלקו אותו ביניהן, ולאחר מכן מצאו עוד מאה עשרים וחמשה, וחלקוהו ביניהן. **כשמתחילה מצאו שבעים וחמישה**, היו כל השבעים וחמישה משועבדים לשלושתן בשווה, שהרי לכולן משועבדים אפילו מאה, ומאחר שהיו שוות בשבעים וחמישה, **נטלה כל אחת שליש**, שהם עשרים וחמישה. **וכשמצאו לאחר מכן עוד מאה עשרים וחמש**, רק שבעים וחמש מהן היו משועבדים לכולן, שהרי לבעלת מנה נותר שעבוד על שבעים וחמישה, ולפיכך **שבעים וחמישה מהתפיסה האחרונה, חלקו ביניהן בשווה**, וקבלה כל אחת עוד עשרים וחמישה, **וחמישים הנותרים משועבדים רק לבעלת מאתים ולבעלת שלוש מאות**, וחולקות אותו ביניהן, עשרים וחמישה לכל אחת, ונמצא שלבעלת מנה יש חמישים, ולבעלת מאתים ולבעלת שלוש מאות, לכל אחת שבעים וחמישה.

תפיסה שניה		תפיסה ראשונה
חמישים	שבעים וחמישה	שבעים וחמישה
בעלת מאתים	בעלת מנה	בעלת מנה
בעלת שלוש מאות	בעלת מאתים	בעלת מאתים
	בעלת שלוש מאות	בעלת שלוש מאות

עוד מבאר במשנתנו, שיש אופן, שבו, כשהניח הבעל שלוש מאות דינר, בעלת מנה נוטלת חצי מנה [=חמישים דינר], ובעלת מאתים נוטלת מנה, ובעלת שלוש מאות נוטלת ששה של זהב כלומר מנה ומחצה. ונאמרו שני אופנים לבאר משנתנו.

לדברי שמואל, דין משנתנו אמור, כשבעלת שלוש מאות כתבה לבעלת מאתים ולבעלת מנה, דין ודברים אין לי עמך במנה, כלומר כשתבואו לדין, לא אריב עמך במנה הראשון המשועבד לך, ולפיכך מנה ראשון חולקות אותו רק בעלת מנה ובעלת מאתים, כל אחת נוטלת חצי מנה, ומנה שני המשועבד לבעלת מאתים ולבעלת שלוש מאות, חולקות אותו בשווה, כל אחת מהן נוטלת חצי מנה, ומנה שלישי משועבד רק לבעלת שלוש מאות, ונוטלת כולו.

מנה ראשון	מנה שני	מנה שלישי
בעלת מנה	בעלת מאתים	בעלת שלוש מאות
בעלת מאתים	בעלת שלוש מאות	

ולדברי רב יעקב מנהר פקוד משמו של רבינא, דין משנתנו אמור בשתי תפיסות, כלומר כשבאו לתפוס נכסיו לכתובתך, לא מצאו בבת אחת שלוש מאות, אלא מתחילה מצאו שבעים וחמישה, וחלקו אותו ביניהן, ולאחר מכן מצאו עוד מאתים עשרים וחמשה, וחלקוהו ביניהן. **כשמתחילה מצאו שבעים וחמישה**, היו כל השבעים וחמישה משועבדים לשלושתן בשווה, שהרי לכולן משועבדים אפילו מאה, ומאחר שהיו שוות בשבעים וחמישה, **נטלה כל אחת שליש**, שהם עשרים וחמישה. **וכשמצאו לאחר מכן עוד מאתים עשרים וחמש**, לראשונה היה שעבוד על שבעים וחמישה מהם להשלים לה למנה, ולשניה היה שעבוד על מאה שבעים וחמישה מהן, להשלים לה למאתים, ולשלישית היה שעבוד על הכל, להשלים לה לשלוש מאות. שבעים וחמש המשועבדים לכולן, חולקות בשווה, ונוטלת כל אחת עשרים וחמש. ובמנה נוסף המשועבד לבעלת מאתים ולבעלת שלוש מאות, חולקות ביניהן, ונוטלת כל אחת חצי מנה, וחצי מנה אחרון המשועבד רק לבעלת שלוש מאות, נוטלת אותו לבדה.

תפיסה שניה		תפיסה ראשונה
חצי מנה	מנה	שבעים וחמישה
בעלת שלוש מאות	בעלת מאתים	בעלת מנה
	בעלת מאתים	בעלת מאתים
	בעלת שלוש מאות	בעלת שלוש מאות

זו מנה, ושל זו מאתים, ושל זו שלוש מאות, לכל אחת לא נשתעבדו נכסי הבעל אלא כשיעור כתובתה בלבד, כלומר לזו נשתעבדו מנה מנכסיו, ולזו מאתים, ולזו שלוש מאות.

וכשכתב להן כתובותיהן בימים נפרדים כל הקודמת בכתיבת כתובתה קודמת לגבות כל שעבודה לפני שתתחיל הבאה אחריה לגבות. אבל כשנכתבו שלוש הכתובות באותו יום, חל שעבודן יחד, ואין אחת קודמת לחברתה, ובכל חלק הראוי למספר נשים יחד, חל שעבודן יחד. ולפיכך:

כשהניח הבעל מנה אחד בלבד, אותו מנה משועבד לכולן בשווה, וכל אחת נוטלת שליש מנה [=2/6 לכל אחת].

וכשהניח מאתים, מנה ראשון משועבד לכולן בשווה, וכל אחת נוטלת ממנו שליש מנה [=2/6], ומנה שני משועבד רק לבעלת מאתים ולבעלת שלוש מאות, וכל אחת נוטלת ממנו חצי מנה [=3/6], נמצא שהאחת נטלה שליש מנה [=2/6], והשתיים האחרות, כל אחת נטלה 5/6 מנה.

וכשהניח שלוש מאות, מנה ראשון משועבד לכולן בשווה, וכל אחת נוטלת ממנו שליש מנה [=2/6], ומנה שני משועבד רק לבעלת מאתים ולבעלת שלוש מאות, וכל אחת מהן נוטלת ממנו חצי מנה [=3/6], ומנה שלישי משועבד רק לבעלת שלוש מאות, ונוטלת כולו [=6/6], נמצא, שהאחת נוטלת שליש מנה [=2/6] והשניה נוטלת 5/6 מנה והשלישית נוטלת מנה ועוד 5/6 מנה [=11/6].

מנה ראשון	מנה שני	מנה שלישי
בעלת מנה	בעלת מאתים	בעלת שלוש מאות
בעלת מאתים		
בעלת שלוש מאות	בעלת שלוש מאות	

ובמשנתנו מבואר, שיש אופן, שבו, כשהניח הבעל מאתים דינר, בעלת מנה נוטלת חצי מנה [=חמישים דינר], ובעלת מאתים ובעלת שלוש מאות, כל אחת מהן נוטלת שלושה דינרי זהב, שהם שבעים וחמישה דינרי כסף. ונאמרו שני אופנים לבאר משנתנו.

לדברי שמואל, דין משנתנו אמור, כשבעלת מאתים כתבה לבעלת מנה, דין ודברים אין לי עמך במנה, כלומר כשתבואי לדין, לא אריב עמך במנה המשועבד לך, ולא יתמעט חלקך בשבילי, ולפיכך בעלת מנה נוטלת חצי מהמנה המשועבד לה, שהיא חולקת אותו עם בעלת שלוש מאות בלבד. אמנם מאחר שבעלת מאתים לא ויתרה על חלקה, אלא אמרה שלא תריב עם בעלת מנה, אחרי שנטלה בעלת מנה חצי מנה ראשון, חוזרת בעלת מאתים, וחולקת עם בעלת שלוש מאות בכל המנה ומחצה הנותרים, שהם משועבדים לשתיהן בשווה, ולפיכך כל אחת נוטלת שבעים וחמישה^נ.

מנה ראשון	מנה שני
בעלת מנה	בעלת מאתים
בעלת מאתים	בעלת שלוש מאות

ולדברי רב יעקב מנהר פקוד משמו של רבינא, דין משנתנו אמור בשתי

^נ לא איתפרש שפיר טעמא דהא מילתא. [תוס']

שאין חלקו של זה מועיל בלא חלקו של זה כלום, ומשמע לכאורה, שסברא זו שייכת דווקא בכגון זה, שאי אפשר לחרוש בחצי שור. וילייע בדבר]. **אבל אם** לבסוף לא חרשו בשור, כי השביח בבשרו, ו**שחטוהו** למכור את בשרו, מאחר שהם באים לחלוק את גוף השור, **כל אחד נוטל כפי מעותיו**, זה נוטל שליש מהשור, וזה נוטל שני שליש מהשור.⁷

- **ורב המנוא אמר**, שגם כשהשביח השור בבשרו, ו**שחטוהו** למכור את בשרו, את השבח שהשביח השור **חולקים בשווה**, כי הוא נחשב כרווח השותפות.

וכל זה כשנשתתפו בבהמה שקנו מכספם המשותף, אבל קנה זה בהמות בריאות במאתים משלו, וזה קנה בהמות כחושות במנה משלו, ונתערבו בהמות, ונתנום לחרוש, לדברי הכל, בשכר החרישה נוטל כל אחד לפי חלקו היחסי, ובעל הבריאות נוטל יותר מבעל הכחושות, ששור כחוש אין דומה עבודתו לשור בריא.

ומה ששינו במשנתנו, ששלושה שהטילו לכיס, זה מנה, וזה מאתים, וזה שלוש מאות, נוטל כל אחד כפי חלקו, אין מדובר בחלוקת רווחים או הפסדים שעל ידי עסקאות שעשו במעות, שכל רווח והפסד שעל ידי עיסוקם במעות חולקים כולם בשווה, כדברי שמואל. ומשנתנו מדברת ברווח והפסד שבאו בגוף המעות, כגון שאותם מעות שנתנו, התייקרו או הוזלו, [התייקרו, כגון שעד עתה לא היו משתמשים בהם כל כך, ועתה החלו להשתמש בהם, והוזלו כגון שנפסלו ומעתה אינם ראויים למסחר אלא לתת לרפואה על מכה ברגל], שרווח זה שמחמת המעות עצמן שנתנו, כל אחד נוטל כפי המעות שנתן.⁸

ארבע נשים של איש אחד הבאות לגבות כתובותיהן

כבר נתבאר, שהנושא אשה ומת, אשתו גובה את כתובתה מנכסיו, וכמו כן, מי שהיה נשוי ארבע נשים, ומת, ארבע הנשים גובות כתובותיהן מנכסיו.

ומבואר במשנתנו, שכשהן באות לגבות כתובותיהן, כל הקודמת בכתובתה, קודם בגבייתה, הראשונה קודמת לשניה, ושניה לשלישית, ושלישית לרביעית.

ומבואר במשנתנו, שלענין זה, לא רק כשנכתבה כתובתה של זו יום לפני זו, המוקדמת יותר קודמת לגבות אלא גם כשנכתבו שתי הכתובות באותו יום בשעות שונות, ונכתב בתוכן באיזו שעה נכתבו, זו שנכתבה בשעה מוקדמת יותר, קודמת לגבות. וכן היה מנהג ירושלים, לכתוב בכתובה את השעה. ורק כשנכתבו כולן באותו זמן, אין דין קדימה, וחולקות בשווה.

וכשיש דין קדימה, כל אחת שמקדימה לגבות לפני חברתה, אם חברתה טוענת, הואיל ואת גובה תחילה, השבעי לי שעדיין לא גבית מבעלי כלום, שמא

⁷ אף על גב דמעיקרא אדעתא דלמיפלג בשוה נחות לשותפות, השתא דשבח בבשר, ושחטוהו, והוא מתחלק לאבריו, יכול איש לפי מעותיו. [רש"י].

⁸ דכיון דישנו בעין, נוטל כל אחד כחשבון שהטיל, אבל אם פחתו מאה או חמשים זוז, זה מפסיד מחצה, וזה מחצה, שהשכר וההפסד לאמצע. [רש"י]. ומדברי תוסי משמע שהיה הרווח בחילוף המעות מישינים לחדשים או להיפך ובהו כל אחד נוטל כפי חלקו כי לדעת כן נשתתפו יחד, שאם לא ירווחו אלא חילוף המעות, שבשביל ריוח מועט כזה לא יקפידו, אלא כל אחד ואחד יקח חשבון מעותיו. והאי חדתי לאו לאפוקי עתיקי, דבהזבז מוכיח בכמה דוכתי, דישנים יוצאין בהוצאה יותר מחדשים, אלא לאפוקי אסתירי דצונותא, שהם ישנים יותר מדאי. מ"ר. [תוס'].

וכל המבואר עד עתה, שלכל אחת לא נשתעבדו נכסי הבעל אלא כשיעור כתובתה, לבעלת מנה מנה, ולבעלת מאתים מאתים, ולבעלת שלוש מאות שלוש מאות, הוא כדעת משנתנו, ששנאה רבי נתן.

אולם רבי חלק עליו ואמר, אין אני רואה דבריו של רבי נתן באלו, אלא חולקות בשווה. **שלדעת רבי לכל אחת מהן נשתעבדו כל נכסי הבעל**, ולא רק כנגד הכתובה, וכל זמן שלא גבתה כל אחת כל כתובתה, עדיין כל הנכסים משועבדים לה. וכתבו התוס', שכן פסק רבינו חננאל.

ומתוך פירוש רש"י משמע, שכוונת רבי, שמאחר שכל הנכסים משועבדים לכל הנשים, אפילו הניח הבעל שלוש מאות, כולן חולקות בכל השלוש מאות בשווה, וכל אחת נוטלת מנה.⁹

ותוס' כתבו, שאי אפשר לומר כן, לפי שמידת הדין לוקה, כי באופן הזה בעלת הכתובה הקטנה נוטלת כמו בעלת הכתובה הגדולה. אלא כוונת רבי, שלעולם כל אחת גובה לפי חלקה היחסי, בין במנה ראשון ובין במנה שלישי או רביעי, שכל מנה חולקים אותו לששה חלקים, בעלת המנה נוטלת חלק אחד, ובעלת מאתים נוטלת שני חלקים, ובעלים שלוש מאות נוטלת שלושה חלקים, וכשאמר רבי חולקות בשווה, כוונתו, שחולקות בשווה כל מנה ומנה.¹⁰

שנים שהטילו לכיס זה מנה זה מאתים

אמר שמואל, שנים שנעשו שותפים לעשות עסקאות, וכל אחד הביא סכום אחר, כגון זה הביא מנה וזה הביא מאתים, אף על פי שבקרן של העסק אינם שווים, שלזה יש מנה ולזה יש מאתים, בכל מה שירוויחו על ידי השותפות, חולקים בשווה.¹¹

- **ולפי סברת רבה, כשלקחו בכסף השותפות שור לחרוש בו, וחורשים בו, שכר החרישה נחשב כרווח השותפות, וחולקים בו בשווה.** [רש"י פירש, משום

⁹ שאין זה דומה לשלושה שהטילו לכיס, דהתם שבח מעות שהשביחו מעותיהן שקלי, הלכך כל אחד יכול לפי מעותיו, אבל הכא, טעמא משום שיעבדא הוא, וכל נכסיו אחראין לכתובתה, הלכך שלש המנים משועבדין לבעלת מנה כשאר חברותיה עד שתגבה כל כתובתה, לפיכך חולקות בשוה. [רש"י].

¹⁰ וזה שאמר רבי אין אני רואה דבריו באלו, בבבא דרישא ובבבא דמציעא, אבל בסיפא, דתנן, היו שם שלש מאות, של מנה נוטלת חמשים, ושל מאתים מנה, ושל שלש מאות ששה של זהב, לא חלק רבי, אלא בין בתפיסה אחת בין בשתי תפיסות, כך הוא הדין, כל אחת לפי מעותיה. [תוס'].

¹¹ הא דאמרינן בפרק קמא דבבא בתרא, אמר ליה רב יהודה לרב הונא, לדידך דאמרת לית לך דינא דגוד או אגוד, בכור ופשוט שהניח להן אביהן עבד ובהמה טמאה, כיצד הן עושין. אמר ליה, שאני אומר, עובד לזה יום אחד, ולזה שני ימים. ומקשה רבינו תם זצ"ל, אמאי קשיא ליה מבכור ופשוט, ליקשי ליה משניהם פשוטים. ואומר רבינו תם שניהם פשוטים ניחא ליה, שיעבוד לזה יום אחד ולזה יום אחד, אבל בבכור ופשוט קשיא ליה, שאם יעבוד הפשוט יום אחד והבכור שני ימים, הרי הבכור נוטל יותר מפי שנים, שאם יש עיר רחוקה ממהלך יום אחד, ומשתכרים בה הרבה בסחורה שיש שם סחורה בזול, פשוט שאין לו שהות אלא יום אחד לא יוכל לילך שם, והבכור שיש לו שהות שני ימים הולך שם ומשתכר כמה וכמה יותר מן הפשוט. ורבי מפרש, דלהכי קשיא ליה בכור ופשוט, משום שור לחרישה ועומד לחרישה לכולי עלמא השכר לאמצע, משום הכי פריך כיצד יעשו, דבהו אין נוטל הבכור פי שנים. ומשני עובד לזה יום אחד ולזה שני ימים, ולא דמי לשור לחרישה ועומד לחרישה, **דמשום הכי** הוי התם **השכר לאמצע, דמעיקרא אדעתא דהכי נשתתפו**, אבל גבי בכור דלא שייך האי טעמא, כל אחד נוטל לפי חלקו. [תוס'].

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת **אלישבע שולביץ ע"ה**
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון 29ח
מסכת כתובות צ' – צ"ה

הרביעית, ולדעתם, בעל חוב מאוחר שקדם וגבה, מה שגבה לא גבה.

ב. נחלקו אם יש לחוש שרביעית תכסיף השדה.

לדברי רב נחמן אמר רבה בר אבוה, הכל מודים שבעל חוב מאוחר שקדם וגבה מה שגבה לא גבה, ואם כן, כשנודע שאחת מהשדות שגבו הראשונות גזולה, לא תפסיד זו שגבתה אותה, אם תגבה רביעית את השדה האחרונה, שכן כשיטרפו מזו את השדה הגזולה, תוציא מהרביעית מה שכבר גבתה.

והסיבה שבכל זאת אמר בן ננס, שיש להשביע את הרביעית, כי יש לחוש, שכשתראה הרביעית שאין משביעים אותה, תבין שעתידים להוציא ממנה את השדה, ולא תחוש להשביחה, ותאכל בלא להשביח עד שתהא השדה מקולקלת, ולפיכך אמר בן ננס שיש להשביע אותה, כדי שתהא סבורה שהשדה שגובה מקוימת בידה, ועל ידי זה תשביח אותה כראוי.

וחכמים אומרים, שגם אם לא ישביעו את הרביעית, אין לחוש לכך שתקלקל את השדה שגובה, ולפיכך אין משביעים אותה.

ג. נחלקו אם הנפרע מנכסי יתומים גדולים צריך שבועה.

לדברי אביי, הכל מודים, שגם אם לא ישביעו את הרביעית, אין לחוש לכך שתקלקל את השדה שגובה, ואם כן, אין לה להישבע על ידי טענות הנשים האחרות, ומחלוקתם היא, אם הרביעית נשבעת מחמת גבייתה מנכסי יתומים.

שכן כלל בדינו, שהבא להיפרע מנכסי יתומים, לא יפרע אלא בשבועה.

ודעת בן ננס, שכן הדין, בין כשבא להיפרע מנכסי יתומים קטנים, ובין כשבא להיפרע מנכסי יתומים גדולים, [וכדברי אביי קשישא], ולכן גם הרביעית צריכה להישבע.

וחכמים אומרים שהבא להיפרע מנכסי יתומים גדולים אינו צריך להישבע על כך ולכן הרביעית נפרעת בלא שבועה.

לקבל שבועה מנוכרי

רבינו תם רגיל לפרש, שמותר לקבל שבועה מנוכרי. ורבינו שמואל אוסר לקבל ממנו שבועה. ומגר תושב שקבל עליו שלא לעבוד עבודת כוכבים, ונשבע בשם, הכל מודים שמותר לקבל שבועה.

שני שותפים שהיה להם דין עם אחר

ודן עמו אחד מהשותפים והפסידו בדיון

אמר רב הונא, שני אחים או שני שותפים, שהיה להם דין עם אחר, בענין השותפות שלהם, והלך אחד מהם עם בעל דינם לדיון, והפסידו השותף הזה בדיון, השותף האחר שלא בא לדיון, אינו יכול לומר לבעל דינם, לא עמי דנת בדיון זה, ולפיכך על חלקי אדון עמד שוב, **כי כשאחד מהשותפים דן עם בעל דינם, הרי הוא שלוחו של שותפו בדיון.**

וכשנזדמן רב נחמן לסורא, שאלו אותו, מה הדין, כשאחד מהשותפים עמד

לא ישארו לי נכסים לגבות אחריו, הדין עמה, ויש למקדימה להישבע לה, ולפיכך, **הראשונה נשבעת לשניה, ושניה לשלישית, ושלישית לרביעית**.^א

ולדעת תנא קמא, רביעית שאין אחריה אשה נוספת, נפרעת בלא שבועה, שאין כאן אשה שתשביע אותה, ואף מחמת היתומים לא תשבע, כי לדעתו, כשאמרו חכמים אין נפרעים מנכסי יתומים אלא בשבועה, ביתומים קטנים דברו, ולא בגדולים^ב, ומשנתנו מדברת כשהיו היתומים גדולים.

ובן ננס חולק על תנא קמא, ואומר, שגם הרביעית אף שהיא אחרונה, לא תהא נשכרת בכך, ולא תיפרע בלא שבועה.

דף צ"ד

ונאמרו שלושה אופנים לבאר את מחלוקת חכמים ובן ננס.

א. נחלקו בבעל חוב מאוחר שקדם וגבה.

לדברי שמואל, האופן שבו אמר בן ננס, שמשביעים גם את האשה הרביעית, הוא, כשלאחר שגבו שלוש הנשים הראשונות כתובותיהן, נודע שאחת מהשדות שגבו היתה גזולה, וסוף שיבואו בעליה ויטלו ממנה, וכשבאה רביעית לגבות שדה רביעית, עומדת זו שהשדה הגזולה בידה, ואומרת, למחר יטלו ממני מה שגביתי, ונמצאתי קרחת, שמאחר שתגבי את השדה הרביעית, לא יהיה לי מהיכן לגבות כתובתי, ולפיכך, השבעי לי שעדיין לא גבית מבעלי כלום.^ב

ואמר בן ננס, שהדין עמה, כי חששה נכון, משום שכשיוציאו ממנה את השדה הגזולה, לא תוכל לחזור על הרביעית, לומר לה, כתובתי קדמה, והשיבי לי מה שגבית, כי מאחר שכבר גבתה רביעית, אין מוציאים ממנה, שבעל חוב מאוחר שקדם וגבה מה שגבה גבה, ולכן היא משביעה את הרביעית.

וחכמים אומרים, שגם אם יוציאו ממנה את השדה הגזולה, אינה צריכה להשביע את הרביעית, כי כשיוציאו ממנה את השדה הגזולה, תחזור על הרביעית, ותוציא ממנה מה שגבתה, משום שכתובתה קודמת לכתובת

^א לא הוה מצי למנקט שתי נשים, אף על גב דשייכא בהו שפיר פלוגתא דתנא קמא ובן ננס, מכל מקום לא הוה שמעינן מיניה שבועה לאחד שבועה למאה, אבל השתא שמעינן ליה, דהא אין נשבעת ראשונה לשלישית משום שכבר נשבעה לשניה כדמפרש בגמרא. מיהו תימה, אמאי תנא ארבע, בשלש סגי, דבשלש נמי שמעינן שבועה לאחד שבועה למאה. ואיכא למימר, דהוה אמינא דהתם הוא דאין נשבעת ראשונה לשלישית, שהיא אחרונה, דלא חיישינן כולי האי, כיון שכבר נשבעה לשניה ושלישית, שמא כבר נתקבלה כתובתה, שאין נשבעת, לא אחמור בה רבנן כולי האי, אבל אם היתה נשבעת אותה שלישית, כגון שיש רביעית, דהשתא ידעינן שלא נתקבלה כתובתה, הוה אמינא דנחמיר טפי, ותשבע לה הראשונה, להכי תנא ארבע נשים. [תוס'].

^ב ודלא כאביי קשישא. ורבי מפרש, אפילו לאביי קשישא, כגון שפטר מהן השבועה. [תוס'].

^ג **כן פירש הקונטרס, שנודע כבר שהיא גזולה**, הלכך כשבאה רביעית לגבות, משביעין לה, והדר היבין לה לבן ננס, דהואיל מה שגבתה גבתה, צריכה שבועה, שהרי נפסדת אותה שיש לה שדה שאינה שלו. וקשה לרבי, דמסתמא כשמשיבין הרביעית, משמע שעדיין לא גבתה, מדקתני גבי רביעית נפרעת לא תפרע, והואיל וכן, הקודמת לה למה אינה לוקחת אותה שדה דבבירור שלו. ואין סברא לומר, שנמצאת אחת מהן שדה שאינה שלו, ואינו ידוע איזו. ועוד קשה לי, מאי קאמר בן ננס, וכי מפני שהיא אחרונה נשכרת, אטו מי קאמר תנא קמא נשכרה, נפסדה קאמר, שאינה נשבעת, לפי שאין גבייתה כלום, שהקודמת לה נוטלת אותה שדה, והיכא שהאחרונה נפרעת, כגון שלא נמצאת אחת מהן שאינה שלו, התם מודה נמי בן ננס דנפרעת שלא בשבועה. על כן נראה כפירוש ר"ח, **דאפילו לא נמצאת פליגי**, דקאמר בן ננס שנשבעת הרביעית, משום חשש שמא נמצאת אחת מהן שדה שאינה שלו, ולא יוכלו אחרי כן לחזור עליה, דמה שגבתה גבתה. [תוס'].

קודם לחבירו.

בדין עם בעל דינם, והפסיד בדין, האם עשה בכך שליחותו של שותפו או שיכול שותפו לומר אני אדון שוב על חלקי.

לדעת רב, שני הקונים חולקים את השדה ביניהם, [וממון שהפסיד כל אחד יתבע מהמוכר].

ואמר רב נחמן להביא ראיה ממשנתנו, שכשאחד מהשותפים עמד בדין, נעשה שליח לכל השותפים, שכן שנינו במשנתנו, שכשהיו לאחד ארבעה נשים, ומת, והן באות לגבת כתובתן, כל אחת נשבעת לזו שאחריה, ודיה בכך, ואינה צריכה לשוב ולהישבע גם לזו שאחר אחריה, כגון ראשונה נשבעת לשניה, ודיה בכך, ואינה צריכה לשוב ולהישבע גם לשלישית, הרי שבכך שנשבעה לשניה, נחשבת כמי שנשבעה גם לשלישית.

ומסקנת הגמרא, שדברי רב אלו הם **כטעמו, שעדי חתימה הם אלו שעושים את השטר**, ומאחר שהדבר תלוי בחתימה על הכתוב בשטר, ובשני השטרות יש זמן אחד, שני השטרות קונים בבת אחת בזמן הכתוב בשטר, ולכן שני הלקוחות קנו יחד, וחולקים ביניהם את השדה.²

ודחו ראיה זו כי אפשר, שדווקא לענין שבועה של משנתנו, מאחר שנשבעה לשניה, לא תשבע שוב לשלישית, כי שבועה לאחד ושבועה למאה, כלומר אין לשלישית טענה טובה יותר משניה, ומאחר שנשבעה לשניה, מה תבקש ממנה השלישית יותר ממה שכבר עשתה. אבל כשאחד השותפים הפסיד בדין, יכול השותף השני לומר, אני הייתי טוען טענה טובה יותר.

והיו שרצו לומר, שלדעת רב שעדי מסירה עושים את השטר, ואם כן זה שנמסר לו השטר תחילה, הוא לבדו קנאה, אלא מאחר שאין אנו יודעים מי הוא, והדבר ספק, מספק הם חולקים את השדה ביניהם. אלא שאי אפשר לומר כן, כפי שכבר נתבאר, שלדעתו, בשאר שטרות הלכה כרבי מאיר, שעדי חתימה עושים את השטר ולא עדי מסירה.

ומסקנת הגמרא, שאם היה השותף האחר בעיר, מאחר שהיה יכול לבוא עם שותפו לדין, ולא בא, נעשה שותפו שלוחו, ואינו יכול לחזור ולדון עם בעל הדין על חלקו. אבל כשהיה השותף האחר חוץ לעיר, והפסיד שותפו בדין, יכול זה לבוא ולומר, אחזור ואדון עם בעל הדין על חלקי בפני עצמי.

ולדעת שמואל, מאחר שספק הוא מי מהקונים זכה בשדה, יהא **שודא דדייני**, כלומר לפי ראות עיני הדיינים ישליכו הזכות והחובה, ויתנו השדה לפי הנראה בעיניהם.³

העדים שעל ידם השטר נעשה שטר

ודברי שמואל הם **כטעמו, שעדי מסירה הם אלו שעושים את השטר**, ואם כן זה שנמסר לו השטר תחילה, הוא לבדו קנה, ומאחר שאין לדעת מהשטר למי נמסר תחילה⁴, יתנו הדיינים לפי מה שהם רואים, מי מהם היה רגיל אצלו יותר, [דשודא עדיפא מחלוקה].

לדעת רבי מאיר – עדי חתימה כרתי, כלומר העדים החתומים בשטר, הם עיקר השטר, וכל שטר שאין עדים חתומים בו, אינו שטר, בין שטר גירושין [=גט] ובין שטר ממון [=מכירה או מתנה או הלוואה].

ומבואר, שענין זה נחלקו בו בברייתא, לפי דעת רבי אלעזר, האומר, שעדי מסירה עושים את השטר, וזה שנמסר לו תחילה זכה, ואין אנו יודעים מי הוא. **חכמים אומרים** שמאחר שהדבר ספק, טוב יותר שיחלקו ביניהם. **וכאן אמרו** שמאחר שהדבר ספק, טוב יותר שיתנו הדיינים כפי ראות עיניהם [=שודא].

ולדעת רבי אלעזר – עדי מסירה כרתי, כלומר העדים שהשטר נמסר בפניהם, הם עיקר השטר, ולפיכך, גם שטר שאין חתומים בו עדים, אבל נמסר בפני עדים, שטר גמור הוא לגבות בו מנכסים משועבדים, ואשה מתגרשת בגט שאין חתומים בו עדים, ובלבד שימסר בפני עדים, שאין העדים חתומים על הגט, אלא מפני תיקון העולם, שמא ימותו עדי מסירה, או ילכו למדינת הים.

דאמרינן שודא, דאין צריך התם שיהא ניכר מתוך עדי חתימה איהו קנה תחלה, הואיל ואינו אלא לראיה בעלמא. [תוס'].⁵

ואמר רב יהודה משמו של רב, שלענין גיטין הלכה כרבי אלעזר, שגט הנמסר בפני עדים, גט גמור הוא, אף על פי שאין עדים חתומים בו. ודווקא לענין גיטין הלכה כרבי אלעזר, אבל לענין שאר שטרות הלכה כרבי מאיר, שאינו שטר, עד שיהיו העדים חתומים בו.

² כן היה נראה לי, שלפי דעת רב, מעיקר הדין קנו שניהם יחד, ולכן חולקים [וראה מ"כ תוס']. אולם לכאורה אי אפשר לומר כן, שהרי כל שאינו בזה אחר זה, גם בבת אחת אינו, ומאחר שאינו יכול למכור לשניהם בזה אחר זה, גם יחד אינו יכול למכור להם, ואם כן לא קנו כלל, לא זה ולא זה. ומיהו אפשר שענין זה נחשב כישנו בזה אחר זה, שיכול למכור לכל אחד מהם חצי שדה בזה אחר זה, ולכן גם כשמוכר להם יחד, קנו כל אחד חצי שדה. [] ומיהו מלשון רש"י משמע שלא מחמת הוודאי חולקים אלא מחמת הספק, שכך פירש רש"י: אלו שניהם נחתמו ביום אחד, ובמקום שאין כותבין שעות, גלו דעתיהו דאין מקפידין על הקודם לחבירו, ואפילו זה שחרית וזה במנחה, אין זה גובה יותר מזה, הלכך מאי שודא דדייני איכא למימר, אין אדם יכול ליפות כחו של זה משל זה. ע"כ. ויל"ע.

וכשרב יהודה אמר דברים אלו לפני שמואל, אמר לו שמואל, שגם לענין שאר שטרות הלכה כרבי אלעזר.

³ ולא דמי להא דתנן היו כולן יוצאות בשעה אחת, ואין שם אלא מנה, חולקות בשוה, דהתם בשעבוד איירי, דאין השעבוד חל אלא מאותה שעה שמוכיח מתוך השטר כשהתחיל השעבוד, דהיינו ממחרת יום שנכתב בו, דביום שנכתב אין מוכיח מתוך השטר מתי התחיל או בבקר או בערב, אבל מתנה או מכר כל הקודם באותו יום עצמו זכה. [תוס'].⁶

שני שטרות היוצאים ביום אחד

אחד היתה לו שדה, ומכרה לשני בני אדם, לכל אחד מהם מכרה בפני עצמו, ולכל אחד מהם כתב לו שטר מכירה⁷, ונעשו שני השטרות ביום אחד ואין אחד

⁴ שיש כח ביד הדיינים מובהקים ליתן לכל מי שירצו, דהואיל ואי אפשר לפי הענין להיות בבת אחת, אימור איתרמי לאותו שזכה ... ולא משום אומדנא דעתא, אבל במקום שיכולין לזכות שניהם בבת אחת ... כולי עלמא מוודו דחילוקו, דחשו רבן להפסד בעלי חובין ... [תוס'].⁸
⁵ יש לומר שמא האחד היה חביב עליו יותר וקדם ומסרו לו ואת השני הטעה. [רש"י].

⁶ ונראה לרבי, דמיירי הכא במתנה או במכר במקום שכותבין את השטר, דבמקום שאין כותבין, שהקרקע נקנה בכסף ובחזקה ובחליפין, והשטר אינו עומד אלא לראיה, התם כולי עלמא מוודו

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת **אלישבע שולביץ ע"ה**
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון 29ח
מסכת כתובות צ' – צ"ה

נכסי אמם של רמי ומר עוקבא בני חמא

אמם של רמי בר חמא ומר עוקבא בר חמא, בבקרו של יום כתבה נכסיה
במתנה לרמי בר חמא, ובערבו של אותו יום [קודם השקיעה] כתבה נכסיה
במתנה למר עוקבא בר חמא, [כך היו הכל יודעים, שלזה כתבה בבקר ולזה בערב,
אבל לא נכתבו השעות בשטר], ולא היו יודעים למי נמסר השטר תחילה.

בא רמי בר חמא לפני רב ששת, והעמיד הנכסים ביד רמי בר חמא. בא מר
עוקבא לפני רב נחמן, והעמיד הנכסים ביד מר עוקבא.

בא רב ששת לפני רב נחמן, ושאל, מדוע עשה כן, והעמיד הנכסים ביד מר
עוקבא. השיב לו רב נחמן בשאלה, מדוע עשה הוא כן, והעמיד הנכסים ביד
רמי בר חמא.

השיב רב ששת, שהעמיד הנכסים ביד רמי בר חמא, כי כתיבת שטרו של רמי
בר חמא קדמה לכתיבת שטרו של מר עוקבא. אמר לו רב נחמן, וכי בירושלים
אנו יושבים, שכותבים את שעת הכתיבה בשטר, הלא במקום זה אין כותבים
בשטר את שעת הכתיבה, ואם כן, כל הנכתבים באותו יום, שווים, ואין
הולכים אחר קדימת הכתיבה באותו יום.

שאל רב ששת, אם כן, מאחר שאין לדעת מי זכה בנכסים, מדוע נתן אותם
למר עוקבא, ולא אמר שיחלקום ביניהם. השיב לו רב נחמן, שדן אותם בשודא
דדייני, שהיה נראה לו, שמר עוקבא חביב לאמו יותר, וקדמה ומסרה לו
תחילה.

אמר רב ששת, מאחר שהיה הפסק על ידי שודא דדייני, יהא גם פסק שלי
כשודא דדייני, וכיון שפסקתי הדין תחילה, וקיימתי את הנכסים ביד רמי בר
חמא, אין כח לדיין אחר להוציא ממנו. השיב לו רב נחמן שתי תשובות. (א)
אני דיין על פי ראש הגולה והישיבה, ואתה [=מר] אינך דיין. (ב) מתחילה
כשדנת ונתת לרמי בר חמא, לא דנת מצד שודא דדייני, אלא משום שקדמה
כתיבת שטרו, ובזו טעית, כי אין ללכת אחר הקדימה, כשהזמן הכתוב
בשטרות שווה.

פירש רבינו חננאל, קבלה בדייני, שודא דדייני זוקא במקרקעין, וזוקא בדיין מומחה
כרב נחמן בדורו, [דהא רב ששת גברא רבה הוה, ואמר ליה רב נחמן אינך דיין לעשות
שודא דדייני]. ולי נראה, שודא גם במטלטלין, דגבי שליח מיייתי לה בפרק קמא דגטין.
[תוס']:

שטר שכתוב בו חודש ולא כתוב בו היום בחודש

שני בני אדם באו לפני רב יוסף לדין, ביד כל אחד מהם היה שטר מכר על
אותה שדה אחת, בשטרו של זה היה כתוב, שהשדה נמכרה לו בחמישה
בניסין, ובשטרו של זה היה כתוב שהשדה נמכרה לו בחודש ניסין ולא נכתב
בכמה בחודש.

העמיד רב יוסף את השדה ביד זה שהיה כתוב בשטרו חמישה בניסין.

שאל אותו השני, ואני אפסיד? כלומר, למה אפסיד, מנין ששטרו קודם לשלי.

אמר לו רב יוסף, מאחר שלא נתפרש הזמן בשטר שלך, ידך על התחונה,
שיאמר בעל דינך, שמא בעשרים ותשעה^א בחודש נכתב לך.

דף צ"ה

חזר ואמר לו המפסיד, אם כן, מאחר שנחשב שטרי כנכתב בעשרים ותשעה
בניסין, ויש להעמיד השדה ביד זה שנכתב שטרו בחמישה בניסין, מאחר שטרפו
ממני השדה, ואני קניתי באחריות, נשתעבדו שדות המוכר לאחריות המכירה,
ויש לכתוב לי שטר טרפא, לטרוף שדות מלקוחות שלקחו מהמוכר מאייר
ואילך.

אמר לו רב יוסף, הלקוחות שתבוא לטרוף מהם, יכולים לטעון כנגדך, שמא
נכתב לך השטר באחד בניסין, ושלא כדין הוציאו ממך השדה, ואין לך לטרוף
את שלנו.

ותקנתו של המפסיד, שיכתוב לו בעל דינו הרשאה, לתבוע הלקוחות בשמו,
ויבוא ללקוחות מכח שניהם, ומעתה, אם יאמרו לו לקוחות, שלא כדין טרפו
ממך, כי שטרך נכתב באחד בניסין, והיה להעמיד הקרקע בידך, ולהוציאה
מחברך, יאמר להם, אם כן, מאחר שלפי דבריהם יש לתת השדה לי, ולהפסיד
את חברי, יש לחברי לטרוף השדה מכס, שגם המכירה לו היתה באחריות,
ואני בא לטרוף בשליחותו.

כתבה ראשונה ללוקח דין ודברים אין לי עמך

מי שהיה נשוי שתי נשים, ונשתעבדה שדהו לכתובותיהן ולאחר מכן מכר את
שדהו המשועבדת לכתובות וכתבה האשה הראשונה [=שנשא תחילה] ללוקח דין
ודברים אין לי עמך [באופן שהתחייבות מועילה שלא תוכל לבנות ממנו כפי שיתבאר
בעזרה^א להלך^ב], ומת הבעל. האשה השניה מוציאה את השדה מהלוקח, שהרי
השדה משועבדת לה, והאשה הראשונה מוציאה מהאשה השניה, כי שעבוד
הראשונה קודם, והלוקח חוזר ומוציא מהראשונה, שנתחייבה לו שלא יהא לה
עליו דין ודברים, וכך חוזרים חלילה^ג ומוציאים זה מזה, ואין אחד מהם יכול
לקיים הקרקע בידו, עד שיעשו פשרה ביניהם.

דין ודברים אין לי עמך

שנים שהיו שותפים בשדה, וכתב האחד לחבירו, דין ודברים אין לי על שדה זו,
או אין לי עסק בה, או ידי מסולקת הימנה, לא אמר כלום, שאין זה לשון
מתנה, ולא נתן לחבירו כלום, ועדיין חלקו שלו ברשותו.

ונחלקו בדף פ"ג, מה הדין, אם מלבד אמירה זו עשה קנין, האם הקנין היה על
האמירה הזו, ואינו כלום, או הקנין היה על הקרקע והוא מועיל.

^א יל"ע למה לא אמרו שמא נכתב בשלושים בניסין. ושמא זה אין לחוש כי היו כותבים ראש חודש
אייר. ויל"ע בדבר.

^ב תימה, מאי קא פריך, והלא לא בא עדיין לידה, והוי כמו כותב לה ועודה ארוסה, ואומר אני
דשפיר פריך, דהכא הוי כמו כותב לה והיא נשואה, ולא דמי לארוסה כלל, דארוסה אם מכרה
ונתנה קיים, אבל הכא אינו יכול למכור שלא תטרוף כל שעה. [תוס'].

^ג מלשון מחול, כמו "אז תשמח בתולה במחול" (ירמיה ל"א י"ב).

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת **אלישבע שולביץ** ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון 29ח
מסכת כתובות צ' – צ"ה

ומתוך פירוש רש"י מבואר, שכשהיה קנין, הדבר מועיל. וכן יש להעמיד את
דין משנתנו המבואר לעיל, שכשהאשה כתבה לקונה מבעלה "דין ודברים אין
לי עמך", עשתה על כך קנין, ולכן הדבר מועיל, שלא תוכל לגבות ממנו.

ותוס' כתבו, שגם לדעת האומרים, שלענין נשואה הכותבת או אומרת לבעלה, דין
ודברים אין לי בנכסי, אפילו עשתה קנין אינו כלום, כשכותבת ללוקח דין ודברים אין
לי עליך, ועשתה קנין, הדבר מועיל.^א

לקח מן האיש וחזר ולקח מן האשה

שלוש מיני נכסים יש תחת ידי הבעל, ואינו יכול למוכרם לאחרים אפילו
בחייו, והם (א) שדה שייחד לאשתו לגבות כתובתה, (ב) שדה שכתב לה
בהתחייבות כתובתה. (ג) שדה שהכניסה לו האשה [=נכסי צאן ברזל].

ומבואר במסכת גיטין, שכשהבעל מוכר שדות אלו המכירה בטילה לגמרי, גם
אם האשה עצמה מסכימה עמו, ומוכרת גם היא חלקה בהם, למי שמכר לו
הבעל.

והסיבה לכך, כי יכולה האשה לומר, לא נתכוונתי למכור, ומה שאמרתי שאני
מסכימה, כי רציתי לעשות לבעלי נחת רוח, להראות לו שאני מקיימת את
מכירתו.

ומתחילה הקשו מהדין הזה על משנתנו, בה מבואר, שכשהאיש מכר לאחרים
שדה המשועבדת לכתובת האשה, והאשה כתבה לקונה דין ודברים אין לי עמך
בשדה זו, [ועשתה על כך קנין], מועיל הדבר, ואינה מוציאה את השדה מהקונה,
שאינה יכולה לומר, נחת רוח עשיתי לבעלי, ולא נתכוונתי לוותר על זכותי
באמת.^ב

- ואמר רבי זירא אמר רב חסדא, שנחלקו תנאים בדין זה. רבי מאיר, אומר,
שכשהאשה מקיימת את מכירת האיש, מקחה קיים, ואינה יכולה לומר נחת
רוח עשיתי לבעלי, וכן דעת משנתנו. ורבי יהודה, אומר, שכשהאשה מקיימת
את מכירת האיש, המקח בטל, כי אומרת נחת רוח עשיתי לבעלי לקיים
דבריו, ולא נתכוונתי באמת לוותר על זכותי, וכן דעת המשנה במסכת גיטין. ורבי
סתם המשנה במסכת זו כרבי מאיר, ובמסכת גיטין כרבי יהודה.

- ורב פפא אמר, שלא נחלקו החכמים הנ"ל אם יכולה האשה לומר נחת רוח
עשיתי לבעלי, אלא כשהאשה קיימה את מכירת הבעל בעודה עימו, אבל
כשקיימה את מכירתו אחר שכבר נתגרשה ממנו, בוודאי אינה יכולה לומר
נחת רוח עשיתי לבעלי, והמקח קיים, ואם כן יש להעמיד את משנתנו כדברי
הכל, וכשהאשה הראשונה כבר נתגרשה, ואחר גירושיה כתבה ללוקח דין
ודברים אין עליך, ולכן אינה מוציאה ממנו.

- ורב אשי אמר, שלא נחלקו החכמים הנ"ל, אם יכולה האשה לומר נחת רוח
עשיתי לבעלי לבטל הסכמתה למכירתו, אלא כשפעם אחת כבר מכר הבעל
שדה, ובאותה פעם לא הסכימה האשה לחתום על המכירה, ורק כשמכר שדה

^א דנשואה הוי טפי ידו כידה מהכא גבי לוקח ידה כידו. [תוס'].

^ב ליכא לשנויי, כשלוקח מהאשה תחלה, דאז הוי קיים, כדקתני בסיפא, לקח מן האשה וחזר ולקח
מן האיש, מקחו קיים, דבמתניתין משמע, דאחר מכירת השדה כתבה ללוקח, דהכי קתני ומכר
שדהו וכתבה כו'. [תוס'].

שניה הסכימה, שבה אמר רבי מאיר, מאחר שראינו שבמכירה ראשונה לא
רצתה לעשות נחת רוח לבעלה, אם כן גם בפעם שניה כשהסכימה, לא מחמת
נחת רוח לבעלה הסכימה, אלא הסכמה גמורה היתה כאן, ואבדה כתובתה,^א
[שמשי לא תוכל לגבות, כי ויתרה לו, ומראשון גם כן לא תוכל לגבות, כי אומר לה,
כשקניתי הנחתי לך שדה לגבות ממנה]. ורבי יהודה אומר, שגם באופן הזה, יכולה
האשה לומר, בפעם שניה כשנתרציתי לחתום על המכירה, לא עשיתי זאת
אלא משום נחת רוח שרציתי לעשות לבעלי, והמכירה בטילה. אבל כשמכר
הבעל שדה אחת, והסכימה על המכירה, בזה הכל מודים שיכולה לומר לא
נתרציתי באמת, ומה שחתמתי, לעשות נחת רוח לבעלי חתמתי, והמקח בטל.
ומשנתנו, בה מבואר, שהסכמת האשה מועילה לוותר על זכותה לגבות
מהלוקח, כדעת רבי מאיר, וכשמתחילה מכר שדה אחת, ולא חתמה לו,
ובמכירה שניה חתמה לו. והמשנה במסכת גיטין בה מבואר שהמכירה בטלה
גם כן כדעת רבי מאיר והיא מדברת באופן שהסכימה האשה בפעם הראשונה
שמכר הבעל שדה ועל כן יכולה היא לומר נחת רוח עשיתי לבעלי.

לגבות מנכסים משועבדים כשנתקלקלו בני חורין

כבר נתבאר, שכל שדותיו של אדם משועבדים לחובותיו, ולפיכך, גם אם
מכרם לאחרים, בעלי חובותיו גובים אותן מאחרים.

ומבואר במסכת גיטין, שאין בעלי חובות נפרעים מנכסים משועבדים שמכר
לאחרים, אלא כשאין מוצאים שדות תחת ידי החייב עצמו, אבל כשהיו תחת
שדות ידי החייב עצמו בעלי חובות גובים מהן, ולא משדות שמכר, ואפילו היו
השדות שתחת ידי החייב זיבורית, שהקונים יכולים לומר לבעלי החובות,
הנחנו לכם מקום לגבות חובותיכם מהחייב עצמו, ואין לכם לקחת מה שקנינו.

ונסתפקו בגמרא, מה הדין, כשמכר החייב מקצת שדותיו, ולאחר מכן
נתקלקלו השדות שהניח תחת ידו, האם גם עתה לא יגבו בעלי החובות
מהלקוחות, כי הלקוחות אומרים, כשקנינו, הנחנו לכם מקום לגבות ממנו, או
מאחר שעתה אין לבעלי החובות לגבות משדות שתחת יד החייב, הם גובים
מהלקוחות.

ולהלן יתבאר בעזה"י היאך ניסו לפשוט ספק זה. ומסקנת הסוגיה,
שכשנתקלקלו השדות שתחת יד החייב, בעלי החובות גובים מהלקוחות.

כתב לראשון ולא חתמה לשני וחתמה אבדה כתובתה

נתבאר, שלדעת רבי מאיר, כשהיו לאיש שתי שדות, ומכר את האחת, ולא

^א יש מקשין, והא בהנזקין, אמתניתין דלקח מן האיש וחזר ולקח מן האשה מקחו בטל, אמר רב,
לא שנו אלא דאמר ליה לך חזק וקני, אבל בשטר קנה. (א) ותירץ רבי, דהתם כשכתבה לו שטר
בפני עצמה, דהואיל ויכול להוציא שטר שלה בלא שטר של בעל, לא אמרין נחת רוח, אבל הכא
מיירי שחתמה לו בשטר של בעל, דהואיל ואינו יכול להוציא שטר שלה שלא יראו שטר של בעל
עמו, יכולה היא ודאי שתאמר נחת רוח עשיתי לבעלי. (ב) ועוד אמר לך רבי, דאפילו בשטר עצמו
של בעל איירי, אלא שכתבה שהיא עצמה מכרה ללקוחות, אבל חתמה לו דשמעתין היינו שמוחלת
שיעבוד שיש לה על הקרקע, וכן משמע לשון חתמה, כלומר שנתרצית במקח ולא מחתה בו. (ג) עוד
תירץ רבי, דהתם הכי קאמר, לא שנו אלא דאמר ליה לך חזק וקני, אבל בשטר קנה בהדי לך חזק
וקני, ולא נתיישב לי תירוץ זה ... [תוס'].

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון ח 29
מסכת כתובות צ' – צ"ה

ואמר רב יימר, ממעשה זה, וממעשים כדוגמתו שדנים בכל יום, יש ללמוד, שכשנתקלקלו נכסים בני חורין, בעלי חובות גובים מנכסים משועבדים, ואין מקבלים דברי הקונים, שאומרים, הנחנו מקום לגבות, שהרי כאן, כשקנה הלוקח את השדה, הניח לבעל החוב מקום לגבות חובו מהכרם, ובכל זאת, כשנתקלקל הכרם, חזר בעל החוב והוציא השדה מהקונה.

השיב לו רב אשי, שאין זו ראייה, כי אפשר שדווקא במעשה זה, אין הקונה יכול לומר הנחתי מקום לגבות, משום שעליו לדעת שהכרם עשוי להתקלקל, ואפשר שעתיד בעל החוב לחזור על השדה, אבל כשהקלקול הוא בדבר שאינו צפוי, יכול הוא לומר, הנחתי מקום לגבות, ולא יחזרו עליו.

נכסי לך ואחריך לפלוני

לדעת רבי, הנותן נכסיו לחבירו, ואומר לו, "נכסי נתונים לך ואחריך לפלוני", אין דעתו לתת נכסיו לראשון, שיהיו שלו לכל דבר, ויוכל למוכרם, אלא הוא עצמו יהנה מהם עד שימות, ואחרי כן יהיו למי שאמר אחריו, ולפיכך, אם מכרם הראשון, השני מוציאם מיד הלקוחות.

ולדעת רבן שמעון בן גמליאל, הנותן נכסיו לחבירו, ואומר לו, נכסי נתונים לך, ואחריך לפלוני, דעתו לתת נכסיו לראשון שיהיו שלו לכל דבר, ויוכל למוכרם, אלא שאם במותו ישאר מהם, יהיה הנשאר למי שאמר אחריו.

ומבואר, שלדעת אביי, הלכה כרבן שמעון בן גמליאל, שמה שמוכר הראשון מכור, ולא יבוא לידי שני.

ומהטעם הזה, אם היה המקבל הראשון אשה פנויה, ונישאת, בנישואיה בעלה נחשב כקונה ממנה את הנכסים הללו, ושוב אין לבא אחריה כלום.

ומכל מקום אף שהדין כרבן שמעון בן גמליאל, ועל ידי המכירה מפסיד השני, אין ראוי לעשות כן, כי העושה כן מבטל את רצון הנותן.

ואמר אביי שהמשיא עצה לראשון שימכור נכסיו כדי שלא יבואו ליד שני, הרי זה רשע ערום.

אמר לאשה נכסי לך ואחריך לפלוני

נתבאר שלדברי אביי, הנותן נכסיו לאשה פנויה, ואומר לה, "נכסי לך ואחריך לפלוני", ועמדה ונישאת, הבעל נחשב לוקח, וזוכה בנכסים, ושוב אין לאחריה כלום.

אמנם כל זה, כשאמר לה הנותן כן בעודה פנויה, אבל נתן נכסיו לאשה נשואה, ואמר לה, "נכסי לך ואחריך לפלוני", הרי הוא כאומר, "לאחריך יהיו לפלוני ולא לבעליך", ומעתה, אם מכרה את הנכסים בחייה, ומתה, הבעל יכול להוציא את הנכסים מהלקוחות, כדין נכסים שהיו לאשה ומכרה אותם בחייה ומתה, שהבעל זוכה בהם משעת הנישואין, וקודם לאותו לוקח מהאשה. אולם אותו פלוני שהיה אמור לזכות בנכסים אחרי האשה יכול להוציא מהבעל, שהרי כך אמר לה הנותן "אחריך יהיו לפלוני ולא לבעלי". והקונה שקנה מהאשה, יכול לחזור ולהוציא מאותו פלוני, שהרי האשה מכרה לו את הנכסים, ודין הוא, שהנותן נכסיו לזה ולאחרי לזה, ומכר הראשון, שוב לא

חתמה לו אשתו על המכירה לקיימה, ולוותר על זכותה לגבות מהשדה כתובתה, ולאחר מכן מכר את השדה השניה, וחתמה לו האשה על המכירה, לקיימה, ולוותר על זכותה לגבות מהשדה כתובתה, איבדה כתובה, נאיינה יכולה לומר, שהסכמתה על המכירה השניה היתה רק מחמת רצונה לעשות נחת רוח לבעלה, שהרי על מכירה ראשונה לא הסכימה מהטעם הזה.

והנה, האשה לא ויתרה על זכותה לגבות כתובתה אלא משדה שניה, ולא משדה ראשונה, ואף על פי כן אינה גובה כלל, גם לא מראשונה.

ומכאן יש להוכיח, שכשנתקלקלו נכסים בני חורין, אין בעלי חובות גובים ממשועבדים, שהלקוחות אומרים, הנחנו מקום לגבות. שכן כשיתרה האשה על זכותה בשדה השניה, הרי היא כמי שנתקלקלה אצלה, ואף על פי כן אינה גובה משדה ראשונה, משום שאומר קונה ראשון, כשקניתי הנחתי לך שדה שניה לגבות ממנה.

ואמר רב נחמן בר יצחק לדחות ראייה זו, ולומר, שכשאמר רבי מאיר, שהאשה אבדה כתובתה, כוונתו לומר שאיבדה כתובתה משדה שניה, אבל משדה ראשונה היא גובה.

ורבא אמר, שאין לומר כדברי רב נחמן בר יצחק, וזאת משני טעמים [=שתי תשובות בדבר]. (א) משמעות "איבדה כתובתה" הוא לגמרי, גם משדה ראשונה. (ב) מצינו ברייתא, בה מפורש הדבר, שהמוותר על זכותו מלוקח שני, איבד זכותו לגמרי, וגם מראשון אינו גובה, שכך שנינו, שכשלוה אחד ממון, ונשתעבדו שדותיו לבעל חובו, ולאחר מכן מכר הלווה שתי שדותיו לשני אנשים, וכתב בעל חובו ללוקח שני, דין ודברים אין לי עמך, גם מלוקח ראשון אינו גובה, מפני שיכול לומר לו, הנחתי לך מקום לגבות.

ומכל מקום, מטעם אחר אמר רבא, שאין ללמוד מכאן, שגם כשנתקלקלו בני חורין אין גובים ממשועבדים, כי אפשר, שרק אלו, שהם עצמם גרמו לקלקול הנכסים המאוחרים, על ידי שוויתרו מעצמם ללוקח שני, לא יוכלו לחזור על לוקח ראשון, שהניח להם מקום לגבות, אבל כשנתקלקלו הנכסים המאוחרים שלא בפשיעת בעלי החובות, הם חוזרים וגובים מהראשון^א.

קיבל כרם לעשר שנים לתשלום חוב ונתקלקל אחר

חמש שנים ורוצה לגבות יתרת החוב מלקוחות

מעשה באחד שהיה חייב ממון לחבירו, והיה לו כרם, ושדה נוספת, ונשתעבדו שתיהן לבעל החוב. הלך החייב ומשכן לבעל חובו את הכרם, שיאכל פירותיה עשר שנים, ובכך ישתלם חובו, ולאחר מכן מכר את השדה שהיתה לו, לאחר חמש שנים הזקין הכרם, ולא עשה פירות, ונמצא שקיבל בעל החוב חצי החוב בלבד, וביקש לגבות יתרת חובו מהשדה המשועבדת לו שנמכרה, והסכימו עמו חכמים, וכתבו לו שטר טירפא, להוציא השדה מיד הקונה.

^א כן פירש בקונטרס, וכולה רבא קאמר לה. ולא נהירא לרבינו תם, דאם כן הוה ליה למימר אלא התם הוא דאפסיד אנפשיה, אלא השי"ס הוא דמתרץ, התם הוא בבעל חוב דאפסיד נפשיה בידיה, דידע דדיניה עלויה לפרוע, אבל אשה ליכא למימר כל כך איהי היא דאפסידה נפשה, דהא בעת שכתבה לו לא היתה ראויה עדיין לגבות בברור, שהרי לא נתנה כתובה לגבות מחיים. וכן פירש רבינו תנאל, ובכמה מקומות בשי"ס דלא חייש לשנויי אלא קושיא אחרונה, ועוד דאינה פירכא כל כך מקמייתא דלרב נחמן בר יצחק לא משמע ליה לגמרי אלא משני. [תוס']

ואין אחד מהם יכול לקיים הקרקע בידו, עד שיעשו פשרה ביניהם.

זכה אחריו בכלום, והמכר קיים.

ובדין זה, אין אומרים, שיחזרו שוב [הבעל, והלוקח מהאשה, ופלוני שאמור לזכות אחר האשה] זה על זה, עד שיעשו פשרה ביניהם, אלא בפעם הזו, שהלוקח מוציא מאותו פלוני שהיה אמור לזכות אחרי האשה, מניחים הנכסים בידו של לוקח^א.

רש"י פירש, שהסיבה לכך, שהפעם מניחים את הנכסים ביד הלוקח, ואין הבעל חוזר ומוציא ממנו, כי אין הפעם הזאת דומה לפעם ראשונה שהיו בידו, מתחלה שנכנס להם לוקח זה מכח מכירת האשה, יכול הבעל לטעון, אני לקחתי ראשון, אבל בזו, שהוציאם הלוקח מיד אחריו, שאין הבעל זוכה אצלו בדין, אין בית דין נזקקין לבעל.

ובגמרא מבואר, שהסיבה לכך שמניחים את הנכסים ביד הלוקח, כי הוא היחידי שמפסיד אם לא יתנו לו את הנכסים, שכן הוא שילם עבורם, מה שאין כן הבעל ואחריו, שלא שלמו עליהם.

ובמשנתנו, במי שהיה נשוי שתי נשים, והיתה שדה משועבדת ביד לוקח, וכתבה ראשונה ללוקח, דין ודברים אין לי עמך, שחוזרים שוב זה על זה, אשה שניה, ואשה ראשונה, ולוקח, עד שיעשו פשרה ביניהם, ואין מעמידים השדה ביד הלוקח ששילם עליה, הסיבה לכך, כי גם לנשים יש הפסד, אם יצאו בלא כתובה.

וכן בעל חוב ושני לקוחות

אחד היה חייב מנה לראובן, והיו לו שתי שדות, כל אחת שווה חמישים זוז, ונשתעבדו שתיהן לראובן.

הלך החייב, ומכר את שתי השדות, אחת לשמעון, ושניה ללוי, ובא ראובן וכתב ללוי, דין ודברים אין לי עמך.

כשרוצה ראובן לגבות חובו, אינו יכול לגבות את השדה שביד לוי, שהרי כתב לו דין ודברים אין לי עמך, ולפיכך גובה רק את השדה שביד שמעון^ב, ובה משולם לו חצי חובו.

ומאחר ששמעון קנה את השדה שלו לפני לוי, בשעה שקנה שמעון את שדהו, נשתעבדה לו השדה השניה לאחריות מכירתו. ולפיכך, כשראובן הוציא משמעון את השדה שבידו, יש לשמעון להוציא את השדה שביד לוי. אלא שאם השדה הזו באה ליד שמעון, יש לראובן לגבותה ממנו בחובו, שהרי משמעון ראובן יכול לגבות. אלא שאם ראובן בא לגבותה, יש ללוי לעכב עליו, שהרי ראובן אמר לו, דין ודברים אין לי עמך. וכך הם חוזרים ומוציאים זה מזה,

^א תימה מעיקרא נמי נוקמיה ביד הלוקח, אפוכי מטרתא למה לי, דאמר הבעל מוציא מיד הלוקח, ואחריו מיד הבעל, ולוקח מיד אחריו. ואמר רבי, דנפקא מינה כשיוציא הבעל מיד הלוקח תחלה, אם יעשה פשרה בינו לאחריו, יפסיד הלוקח. ואין נראה לי, דאם כן, הא דפריך מאי שנא מהא דתנן, ומשני התם אית להו פסידא לכולהו, הכא לוקח הוא דאית ליה פסידא, מה הויעילו חכמים בתקנתם, כיון דמצוי למיעבד פשרה בעל ואחריו, ויפסיד הלוקח. אלא נראה לי, דלאו דוקא קאמר שיוציא הבעל מיד הלוקחות, אלא מתוך שאם היה מוציא הבעל מיד הלוקח, היה אחריו מוציא מיד הבעל, ולוקח מיד אחריו, מעיקרא נמי מוקמינן ליה בידא דלוקח, משום דאית ליה פסידא, ולא יוכל בעל להוציא מידו. [תוס'].

^ב וכאן אין לשמעון לומר, הנחתי מקום שתגבה הימנו, שהרי חובו של ראובן כנגד שתיהן. [רש"י].

וכן הדין, כשהיה לאשה חוב כתובתה על בעלה, ובכך נשתעבדו לה נכסיו, והיו לו שתי שדות כשיעור כתובתה, ומכרם לשנים, וכתבה לשני דין ודברים אין לי עמך. שכולם חוזרים זה על זה להוציא את השדה השניה זה מזה ואין אחד יכול לעכב עד שיעשו פשרה ביניהם^ג.

סליק פרק מי שהיה נשוי

מפתח עניינים

1	דף צ"ה
1	שתי נשים של איש אחד הבאות לגבות כתובותיהן
1	כתובת בנין דכרין כשהיו לו שתי נשים ורק אחת מתה בחייו
1	תשלום חוב של מותר דינר
2	נשא אחת ומתה נשא שניה ומת הוא
2	מהלוקת בן ננס ורבי עקיבא
3	מהלוקת תנא קמא ורבי שמעון
3	דף צ"א
4	מסקנת הסוגיה
4	מותר דינר המועיל להלוקת כתובת בנין דיכרין
4	מרוכים ונתמעטו
4	מועטים ונתרכו
5	מלווה המקבל עליו מה שגבה כשווה יותר
5	טרף מהיתומים מקצת חובו ושלמו לו
5	רשאי לחזור ולטרוף עד השלמת כל החוב
6	מכר כתובת אמו בטובת הנאה ועל דעת שאם תערער לא יפצה אותו
6	מכר בלא אחריות וחזר וקנה באחריות וטרפה בעל חובו
6	דף צ"ב
7	מכר שדה באחריות והתשלום נזקף
7	בהלוואה ומת ובאו לטרוף השדה מהלוקח
7	גביית קרקעות מהלקוחות
8	מכר שדה ובאים לטרופה מהלוקח ובא מוכר לדון
8	דף צ"ג
8	מכר שדה ויצאו עליה עסיקין ורוצה קונה לחזור בו
8	שלוש נשים לזו 100 לזו 200 ולזו 300
10	שנים שהטילו לכיס זה מנה וזה מאתים
10	ארבע נשים של איש אחד הבאות לגבות כתובותיהן
11	דף צ"ד
11	לקבל שבועה מנוכרי
11	שני שותפים שהיה להם דין עם אחר
11	ודן עמו אחד מהשותפים והפסיד בדין
12	העדים שעל ידם השטר נעשה שטר
12	שני שטרות היוצאים ביום אחד
13	נכסי אדם של רמי ומר עוקבא בני המא
13	שטר שכתוב בו חודש ולא כתוב בו היום בחודש
13	דף צ"ה
13	כתבה ראשונה ללוקח דין ודברים אין לי עמך
13	דין ודברים אין לי עמך
14	לקח מן האיש וחזר ולקח מן האשה
14	לגבות מנכסים משועבדים כשנתקלקלו בני חורין
14	כתב לראשון ולא חתמה לשני וחתמה אבדה כתובתה
15	קיבל כרם לעשר שנים לתשלום חוב ונתקלקל אחר
15	חמש שנים ורוצה לגבות יתרת החוב מלקוחות
15	נכסי לך ואחריו לפלוני
15	אמר לאשה נכסי לך ואחריו לפלוני
16	וכן בעל חוב ושני לקוחות

^ג יש לתמוה, אמאי איצטרך למיתני כל הנך גוונא. ויש לומר, דצריכי, דאי מקמייתא, הוא אמינא הראשונה מוציאה מיד השניה, כיון דאין לשניה כל כך פסידא, שתוכל לגבות מבעלה, ושיעבודא של ראשונה קודם, ובדין הוציאה, אבל בעל חוב מלוקח, לא. ואי אשמעינן בעל חוב מלוקח, כדי שלא תנעול דלת בפני לוין, אבל אשה בעלת חוב מלוקח, לא, להכי צריכי כולהו. [תוס'].

לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך
קצרה (פסחים ג) כל הלומד תורה
ואינו חוזר עליה דומה לאדם
שזרע ואינו קוצר (סנהדרין ט)

בקיצור

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון ח 29
מסכת כתובות צ' – צ"ה